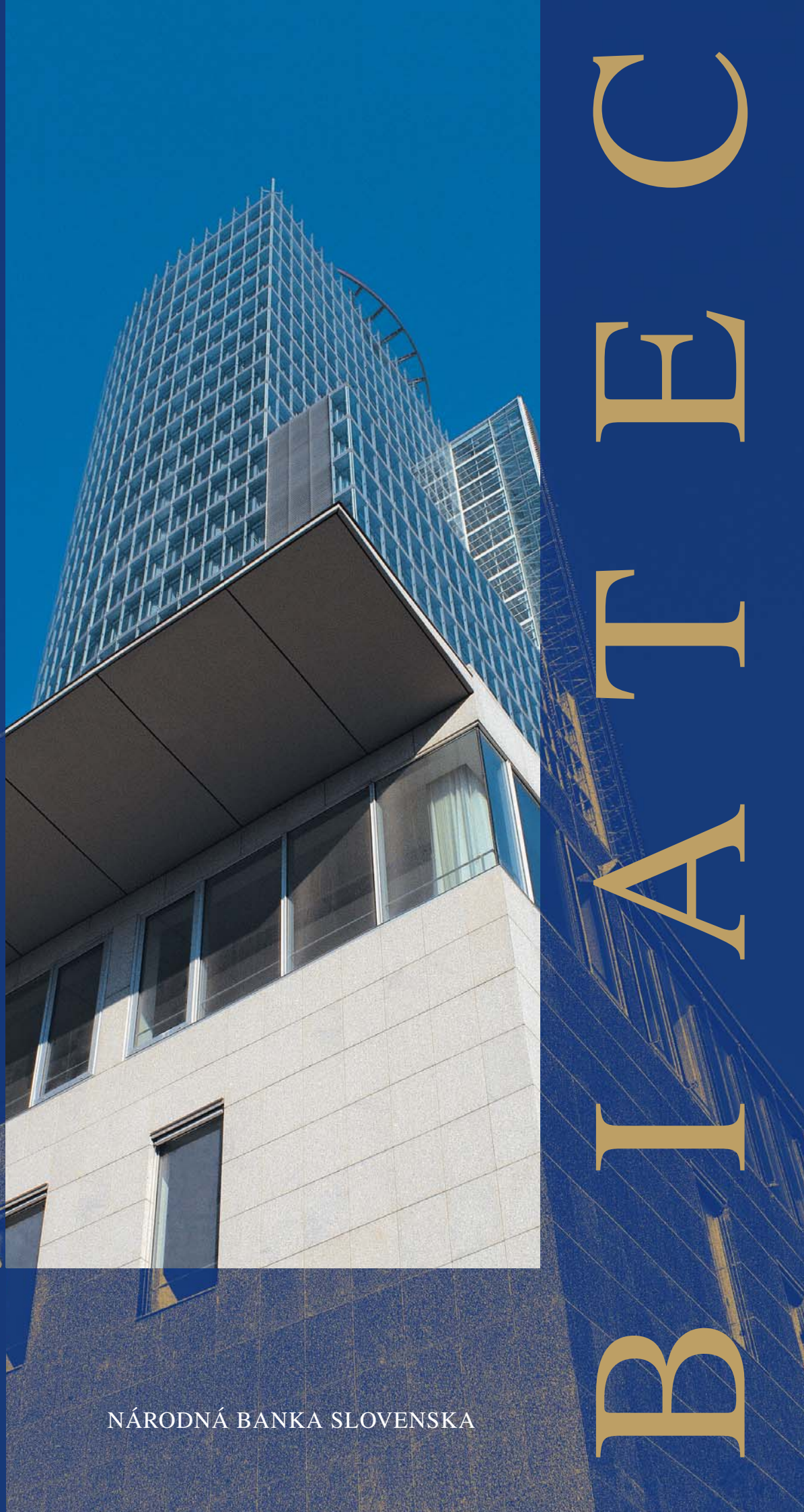

4

Apríl 2010
Ročník 18

ODBORNÝ
BANKOVÝ
ČASOPIS

C E A T I B

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA

Očakáva sa rast všetkých zložiek HDP

Guvernér NBS Jozef Makúch (na fotografii tretí zľava) predstavil na tlačovej besede Predikciu NBS P1Q – 2010. Spolu s ním informovali novinárov(zľava): Renáta Konečná, generálna riaditeľka odboru menovej politiky, Peter Ševcovic, bývalý člen Bankovej rady NBS. Tlačovú besedu viedla Jana Kováčová, vedúca tlačového a edičného oddelenia NBS.

Foto: Igor Plávka

„Za celý rok 2009 poklesol HDP v súlade s očakávaniami NBS a jeho štvrťročné rasty od druhého štvrťroka boli potvrdením postupného oživovania slovenskej ekonomiky, čo pozitívne ovplyvnila najmä akcelerácia exportu, ale aj obnovený rast spotrebiteľského dopytu,“ uviedol J. Makúch. „V roku 2010 sa očakáva rast všetkých zložiek HDP. V porovnaní s decembrovou predikciou došlo len k miernemu prehodnoteniu rastu ekonomiky SR vplyvom priaznivejšieho vývoja tak domáceho, ako aj zahraničného dopytu. Očakáva sa pretrvávajúca nepriaznivá situácia na trhu práce, pričom k miernemu oživeniu by mohlo dôjsť až ku koncu roka.“

Spomaľovanie inflácie v roku 2009 bolo výraznejšie v porovnaní s odhadmi NBS. Vývoj spotrebiteľských cien v roku 2010 by mal byť ovplyvnený pomalšou infláciou v prvých mesiacoch aktuálneho roka najmä v dôsledku výraznejšieho poklesu regulovaných cien energií a zníženia spotrebnej dane z nafty. V porovnaní s predchádzajúcou predikciou tak došlo k zníženiu priemernej inflácie,“ zdôraznil J. Makúch.

„V roku 2011 sa predpokladá podobný, iba mierne vyšší, rast ekonomiky ako v decembrovej predikcii, pri pokračovaní oživovania zahraničného dopytu. Rast produkcie sa postupne premietne aj do priaznivého vývoja na trhu práce, čo by malo pozitívny vplyv na rast súkromnej spotreby. Investičná aktivita by mala v roku 2011 mierne vzrásť, podobne ako v decembrovej prognóze, k čomu by mali prispieť aj investície do infraštruktúry formou PPP projektov.“

V aktuálnej prognóze sa predpokladá mierne zníženie priemernej medziročnej dynamiky HICP. Oproti predchádzajúcemu roku by sa však v roku 2011 malo zrýchliť medziročné tempo rastu spotrebiteľských cien, a to v dôsledku vývoja dovejenej inflácie a bázického efektu v jednotlivých zložkách základnej štruktúry inflácie, najmä však v cenách energií.

V roku 2012 sa očakáva ďalšie pokračovanie rastu tak domáceho, ako aj zahraničného dopytu. Postupné oživenie ekonomickej aktivity sa v strednodobom horizonte prejaví v pokračujúcom raste zamestnanosti, ako aj vo zvyšovaní tempa rastu spotrebiteľských cien.“

BIATEC

Odborný bankový časopis
Apríl 2010

Vydavateľ:

Národná banka Slovenska

Redakčná rada:

doc. Ing. Jozef Makúch, PhD. (predseda)
Ing. Viliam Ostrožlík, MBA (podpredseda)
Mgr. Júlia Čillíková
RNDr. Pavel Ferienc
Ing. Renáta Konečná
PhDr. Jana Kováčová
Mgr. Martin Šuster, PhD.

Redakcia:

Ing. Alica Polónyiová
tel.: 02/5787 2153
alica.polonyiova@nbs.sk
PhDr. Dagmar Krištofičová
tel.: 02/5787 2150
dagmar.kristoficova@nbs.sk

Adresa redakcie:

NBS, redakcia BIATEC
Imricha Karvaša 1, 813 25 Bratislava
fax: 02/5787 1128
Objednávky na inzerciu prijíma redakcia:
tel.: 02/5787 2150, e-mail: biatec@nbs.sk

Počet vydaní: 10-krát do roka

Cena výtlačku pre predplatiteľov: 2 €

Ročné predplatné: 20 €

Poštovné hradí predplatiteľ.

Objednávky na predplatné v SR

a do zahraničia, reklamácie, distribúcia:

VERSUS, a. s., Expedičné stredisko,
Pribinova 21, 819 46 Bratislava
tel.: 02/5728 0368, fax: 02/5728 0148
e-mail: expedicia@versusprint.sk

Termín odovzdania rukopisov: 14. 4. 2010

Dátum vydania: 26. 4. 2010

Evidenčné číslo: EV 2817/08

ISSN 1335 – 0900

Grafický návrh: Bedrich Schreiber

Typo & lito: AEPRESS, s.r.o.

Tlač: DOLIS, s.r.o.

Anglická verzia časopisu je dostupná
v elektronickej forme na internetovej
stránke Národnej banky Slovenska:
<http://www.nbs.sk>

Všetky práva sú vyhradené. Akékoľvek
reprodukcie tohto časopisu alebo jeho časti
a iné publikovanie vrátane jeho elektronickej
formy nie sú povolené bez predchádzajúceho
písomného súhlasu vydavateľa.

O B S A H

Š T A T I S T I K A N B S

Postavenie a úlohy štatistiky v Národnej banke Slovenska 2
(Ing. Gregor Bajtaj)

M E N O V Á A F I N A N Č N Á Š T A T I S T I K A

Vývoj v oblasti menovej a finančnej štatistiky 3
(Ing. Ivana Brziaková)
Bilančná štatistika peňažných finančných inštitúcií 7
(Ing. Andrea Bernáthová)
Úroková štatistika peňažných finančných inštitúcií 9
(Ing. Daniela Mareková)
Štatistika ostatných finančných sprostredkovateľov 11
(Ing. Karol Macháček, Ing. Miroslava Kadarová)
Štatistika cenných papierov 14
(Ing. Tomáš Eder)

Š T A T I S T I K A P O I S Ť O V N Í A K A P I T Á L O V É H O T R H U

Štatistika poisťovní, kapitálového trhu a dôchodkového
sporenia 16
(Ing. Janka Sulíková a kol.)

Š T A T I S T I K A N E B A N K O V Ý C H S U B J E K T O V

Štatistika nebankových subjektov 19
(Ing. Branislav Sodoma, Ing. Martina Mydlová, Margita Tilandyová)

Š T A T I S T I K A F I N A N Č N Ý C H Ú Č T O V

Štatistika štvrtročných finančných účtov v Slovenskej republike 20
(Ing. Ján Seman, PhD.)

F I N A N Č N É T R H Y

Vplyv krízy na slovenský finančný sektor v roku 2009
a makrostresové testovanie 24
(Ján Klacso a Štefan Rychtárik)

L E G I S L A T Í V A

Národná rada SR schválila nový zákon o spotrebiteľských
úveroch 30
(Ing. Vladimír Dvořáček)

Postavenie a úlohy štatistiky v Národnej banke Slovenska

V relatívne krátkej histórii Národnej banky Slovenska na štatistiku ako takú mali výrazný vplyv tri významné udalosti: vstup Slovenskej republiky do Európskej únie, integrácia s Úradom pre finančný trh a zavedenie spoločnej meny euro.

Jednou z podmienok vstupu Slovenskej republiky do EÚ bola aj požiadavka harmonizovať slovenskú legislatívu s *acquis communautaire* (komunitárne právo). *Acquis communautaire* možno definovať ako súbor právnych noriem zameraných na vznik a fungovanie spoločného trhu členských štátov EÚ vrátane hospodárskej a menovej únie. Ide o právny systém založený predovšetkým na zákonne prijatej legislatíve. Jeho základnou vlastnosťou je nadnárodný (supranacionálny) charakter. Táto vlastnosť je výrazom vôle jednotlivých členských štátov vytvoriť právo, ktoré bude nadradené ich vlastnému. Z pohľadu štatistiky to znamenalo harmonizovať slovenskú štatistiku s európskymi štatistickými štandardmi, začať uplatňovať štatistické klasifikácie v zmysle Európskeho systému národných a regionálnych účtov ESA 95, implementovať požiadavky Eurostatu a Európskej centrálnej banky do systému štatistického výkazníctva NBS. NBS sa stala súčasťou Európskeho systému centrálnych bánk, z čoho vyplynulo členstvo vo Výbore pre štatistiku (Statistics Committee) v ECB a účasť pracovníkov odboru štatistiky na aktivitách jeho subštruktúr – pracovných skupín. Súčasne sa zástupca štatistiky v NBS stal členom Výboru pre menovú a finančnú štatistiku a štatistiku platobnej bilancie (Committee for monetary, financial and balance of payments statistics), čo je spoločná platforma zástupcov odborov štatistik z národných centrálnych bánk Európy, riaditeľov útvarov národných účtov z národných štatistických úradov Európy, ECB a Eurostatu.

Začiatkom roka 2006 došlo k integrácii NBS s Úradom pre finančný trh, z čoho pre NBS vyplynula zodpovednosť nielen za dohľad nad bankami, ale aj za výkon dohľadu nad celým regulovaným finančným trhom. Pre realizáciu výkonu týchto činností bolo potrebné zabezpečiť zber a spracovanie štatistických údajov od ostatných subjektov finančného trhu, a to najmä od poisťovní, subjektov kapitálového trhu a subjektov dôchodkového sporenia. Informačný systém NBS, používaný na zber a spracovanie údajov od bánk a pobočiek zahraničných bánk, bol použitý ako základ na vytvorenie podobného, resp. rozšíreného systému, ktorý paralelne zabezpečil zber a spracovanie údajov od ostatných subjektov finančného trhu.

S prijatím eura sa NBS stala súčasťou Euro systému. Pred vstupom do Euro systému bolo potrebné implementovať do štatistického výkazníctva

NBS ďalšie požiadavky ECB, týkajúce sa najmä zostavenia historických časových radov a štatistiky finančných účtov. Spolu s centrálnymi bankami ostatných krajín eurozóny a ECB sa NBS podieľa na činnostiach zabezpečujúcich stabilný menový vývoj a hospodársky rast krajín eurozóny.

Jednou z úloh Euro systému je aj zber a zostavovanie štatistik. Táto úloha sa premietla aj do novelizovaného zákona o Národnej banke Slovenska. Úlohy v oblasti štatistiky sú zakotvené v § 31 tohto zákona. Patrí medzi ne zber štatistických a iných údajov na zabezpečenie plnenia hlavného cieľa, úloh a činností NBS vrátane zbierania údajov na zabezpečenie plnenia úloh ESCB a Euro systému. NBS sa podieľa na harmonizácii postupov a pravidiel, ktorými sa spravuje zber, zostavovanie a šírenie štatistických údajov a iných údajov v oblastiach jej pôsobnosti.

NBS zbiera, spracováva, zostavuje a zverejňuje rôzne druhy štatistických údajov, ktoré slúžia predovšetkým na zabezpečenie výkonu menovej politiky, dohľadu nad finančným trhom, finančnej stability a zostavovanie platobnej bilancie, medzinárodnej investičnej pozície SR a štatistiky priamych zahraničných investícií. Zostavovaná štatistika je plne harmonizovaná s požiadavkami ECB a ďalších medzinárodných inštitúcií.

Na zber požadovaných údajov od bánk a pobočiek zahraničných bánk používa NBS informačný systém STATUS a od ostatných subjektov finančného trhu informačný systém STATUS-DFT. Odbor štatistiky je vlastníkom uvedených informačných systémov a primárne zodpovedá za zber, spracovanie a uchovávanie štatistických údajov od vykazujúcich subjektov. Poskytuje informatickú a metodickú podporu tak používateľom v rámci NBS, ako aj vykazujúcim subjektom. Súčasne je zodpovedný za zostavovanie a zverejňovanie viacerých druhov štatistik.

Podľa základných druhov štatistik môžeme rozdeliť činnosti odboru štatistiky nasledovne:

- menová a finančná štatistika,
- štatistika poisťovní, kapitálového trhu a dôchodkového sporenia,
- štatistika nebankových subjektov,
- štatistika finančných účtov.

V nasledujúcich príspevkoch chceme predstaviť jednotlivé druhy štatistik, ich význam a použitie.

Ing. Gregor Bajtaj
riaditeľ odboru štatistiky
Národnej banky Slovenska

Vývoj v oblasti menovej a finančnej štatistiky

Ing. Ivana Brziaková
Národná banka Slovenska

Aké bývajú prvé asociácie ľudí, ktoré sa spájajú s pojmom štatistika? Matematika, pravdepodobnosť, čísla, štatistické metódy... Štatistika z pohľadu centrálného bankára však má aj iné, širšie súvislosti, dané jej postavením v štruktúre centrálnej banky, determinované jej prepojením s výkonom hlavných činností banky. Organizačne sa dlhodobo spája predovšetkým s výkonom menovej politiky, ku ktorej v posledných dvoch rokoch pribudlo zabezpečenie finančnej stability. Tu sme na začiatku vymedzenia oblasti štatistiky centrálnej banky, ktorá bola po niekoľkých zmenách jej rozsahu vyšpecifikovaná ako menová a finančná.

VÝZNAM MENOVEJ A FINANČNEJ ŠTATISTIKY

Zbieranie zdrojových údajov, zostavovanie jednotlivých druhov štatistík a ich prezentácia nie sú bezúčelné. Použité prostriedky na národnej úrovni musia mať reálne využitie nielen v rámci centrálnej banky, subjektov finančného trhu na národnej úrovni, ale v súčasnosti predovšetkým na úrovni európskej štatistiky. Požadované údaje zohľadňujú požiadavky užívateľov.

Inovácie na finančných trhoch a globalizácia prinášajú zmeny v rozsahu a štruktúre štatistických údajov. Významný je dopad poslednej finančnej krízy. Ale nielen potreba údajov ako „prevencia“ pred ďalšou svetovou krízou alebo potreba podrobnejšej analýzy správania subjektov finančného trhu a analýza transmisného mechanizmu menovej politiky, ale aj vzájomné prepojenie menovej a finančnej štatistiky s inými oblasťami a možnosť vzájomného zdieľania údajov vedie k neustálym inováciám a novým požiadavkám. MFŠ je hlavne v poslednom období ovplyvnená rozširovaním požiadaviek a implementovaním nových očakávaní v rámci Európy.

Z pohľadu Európskeho systému centrálnych bánk je Európska centrálna banka hlavným tvorcem a zároveň používateľom týchto požiadaviek, ktoré slúžia na jej rozhodovanie v oblasti menovej politiky a pri plnení ďalších funkcií Eurosystému. Potrebná je konzistencia medzi jednotlivými štatistikami a porovnateľnosť medzi krajinami.

Treba tiež poukázať na skutočnosť, že výkazníctvo z pohľadu národnej centrálnej banky sa riadi osobitnými pravidlami determinovanými jeho účelom. V zásade je preto možné hovoriť o predkladaní výkazov napr. úverovými inštitúciami¹ na účely výkonu bankového dohľadu, ako aj na menovopolitické štatistické účely. Predkladanie údajov na dohľadacie účely sa riadi osobitnými právnymi normami v kompetencii NBS (opatreniami a vyhláškami). To ale nevylučuje vzájomné zdieľanie existujúcich údajov a metodickú spoluprácu.

Štruktúra výkazov pre potreby menovej a finančnej štatistiky (ďalej len MFŠ) nie je zameraná na účely výkonu dohľadu nad príslušným subjektom a sledovanie obozretnosti jeho správania. MFŠ podáva podrobné informácie o aktívnych a pasívnych obchodoch úverových inštitúcií a o ich prefinancovaní cez ponúkane produkty, ako aj o type klientov.

Typickým príkladom využívania jednotnej metodiky, ale rôznej prezentácie údajov medzi usmerneniami dohľadacích útvarov a MFŠ NBS sú zverejňované údaje o tzv. „zlých úveroch“². Zavedenie reziduálnej/zostatkovej splatnosti k pôvodnej splatnosti pri úveroch poskytovaných bankami domácnostiam a nefinančným spoločnostiam bolo tiež požiadavkou finančnej stability pri tvorbe posledného nariadenia ECB pre bilančnú štatistiku PFI.

ŠPECIFIKÁ

Skončilo sa obdobie, keď sa jednotlivé položky aktív a pasív opisovali podľa príslušných účtovných tried, skupín účtov a syntetík. Potreba prezentovať a analyzovať údaje iného rozsahu a štruktúry, ako boli účtovné triedy, viedla už na začiatku roka 2002 k oddeleniu tzv. účtovného výkazníctva a vytvoreniu štatistického výkazníctva. To prvé bolo a stále je najtypickejšie reprezentované napr. účtovnou bilanciou (výkaz aktív a pasív). Vo výkazníctve na účely MFŠ bola vytvorená tzv. štatistická bilancia. Účtovnú osnovu tak nahradila podrobná metodika harmonizovanej štatistiky s ECB, nové účtovné štandardy, nová štruktúra výkazov prostredníctvom opatrení NBS, odporúčaní Medzinárodného menového fondu, nariadení, usmernení, odporúčaní, dotazníkov, manuálov a metodických listov ECB a Medzinárodné účtovné štandardy (IAS/IFRS).

Metodika menovej a finančnej štatistiky je osobitá v tom, že zavádza tzv. kategórie finančných nástrojov. Dodržiava sa vždy bilančný princíp, preto hovoríme o jednotlivých kategóriách aktív a pasív. Zjednodušene sa to dá predstaviť ako účelová agregácia, klasifikácia a zatriedenie úč-

¹ Banky a pobočky zahraničných bánk pôsobiace na Slovensku.

² <http://www.nbs.sk/sk/statisticka-udaje/menova-a-bankova-statisticka/zdrojove-statisticke-udaje-penaznych-financnych-institucii/uvetry,,>
http://www.nbs.sk/_img/Documents/STATIST/MET/Zle_uvetry.pdf

3 <http://www.nbs.sk/sk/statisticka-udaje/menova-a-bankova-statistika/menova-statistika-penzaznych-financnych-institucii>

4 V Európe platí podľa nariadenia Európskej rady o Európskom systéme národných a regionálnych účtov systém ESA 95. Celosvetovo platí systém 2008 SNA.

tovných položiek. Pre štatistické vykazovanie nestačí vykazovať len hodnoty čísel. K jednotlivým sumám získaným z účtovných systémov treba priradiť aj podrobnejšie členenie podľa splatností jednotlivých nástrojov, typov produktov, meny, krajiny a ekonomického sektora protistrany. Takto vytvorené agregáty potom možno prezentovať prostredníctvom ekonomických kategórií.

Ako príklad takejto metodiky možno uviesť položku Pohľadávky tuzemských peňažných finančných inštitúcií. Položka je súčasťou kategórie aktív konsolidovanej štatistickej bilancie, ktorá je základom pre zostavenie menových agregátov (M1, M2 a M3) a protipoložiek M3. Zložená je z úverových pohľadávok a neobchodovateľných cenných papierov. Obsah týchto dvoch podkategórií podrobne určuje metodika menovej štatistiky, čo nie je predmetom tohto článku, ale už v prípade neobchodovateľných cenných papierov je zrejмый pojem, ktorý nie je bežný pri iných druhoch výkazníctva. Tiež pojem „konsolidácia“ pri zostavovaní štatistickej bilancie na výpočet menových agregátov znamená procedúru, pri ktorej sa vylučujú vzájomné pozície peňažných finančných inštitúcií, a nie vykazovanie údajov materskou spoločnosťou aj za jej dcérske spoločnosti. Podrobnejšie vysvetlenia poskytuje internetová stránka NBS v časti Štatistika³.

MFŠ používa na zostavenie menových agregátov a protipoložiek M3 menovitú hodnotu, metodika upravuje napr. klasifikáciu účtov časového rozlíšenia pod položkou Ostatné aktíva a pasíva. Štatistika finančných účtov eurozóny, ako aj platobná bilancia preferuje používanie časového rozlíšenia spoločne s príslušným nástrojom. Kategória pasív Kapitál a rezervy pre potreby vykazovania MFŠ obsahuje aj opravné položky, ktoré sa napr. na účely dohľadu tradične vykazujú samostatne ku každej príslušnej položke na strane aktív.

Tuzemské peňažné finančné inštitúcie (PFI) je skupina subjektov ekonomiky definovaná podľa nariadení ECB na účely štatistiky MFŠ. Predstavuje všetky domáce úverové inštitúcie a podielové fondy peňažného trhu, ktoré vstupujú do vykazovania bilančnej štatistiky.

Typické pre MFŠ je prezentovanie týchto údajov za jednotlivé ekonomické sektory. Jednoducho povedané, všetky subjekty od občanov, živnostníkov, cez výrobné podniky, nemocnice, štátne inštitúcie a ďalšie subjekty pôsobiace v ekonomike štátu aj mimo jeho hraníc sa triedia podľa príbuzných znakov do ekonomických sektorov a podsektorov⁴. Z pohľadu menovej štatistiky tak možno jednotlivé ekonomické subjekty zaradiť do sektorov „vydávajúcich peniaze“ a sektorov „držiacich peniaze“.

Na základe údajov týchto subjektov možno takto zostavované štatistiky členiť do ďalších oblastí, napr. za subjekty menového charakteru (vydávajúce peniaze), nemenového charakteru, finančných sprostredkovateľov, neutrálneho sektora (vládu). Štatistiky zostavené podľa vykazujúcich subjektov poskytujú čiastkový obraz o ich finančných tokoch. Dôležitá je zmienka o tom, že MFŠ predstavuje štatistiku rezidentských (tuzemských/ domácych) vykazujúcich subjektov, ktoré majú centrum svojho ekonomického záujmu na území Slovenska.

V súčasnosti údaje predkladajú úverové inštitúcie, centrálna banka, správcovské spoločnosti za nimi spravované podielové fondy, faktoringové spoločnosti, lízingové spoločnosti a spoločnosti splátkového financovania. Z nich sú potom zostavované jednotlivé štatistiky. Počet vykazujúcich subjektov je rôzny (od 27 úverových inštitúcií po 41 podielových fondov), z hľadiska vykázaných celkových aktív ich podiel ukazuje graf 1. Samostatným zdrojom údajov je Štátna pokladnica, Centrálny depozitár cenných papierov v SR a Burza cenných papierov Bratislava.

Menová a finančná štatistika možno rozdeliť na tieto oblasti:

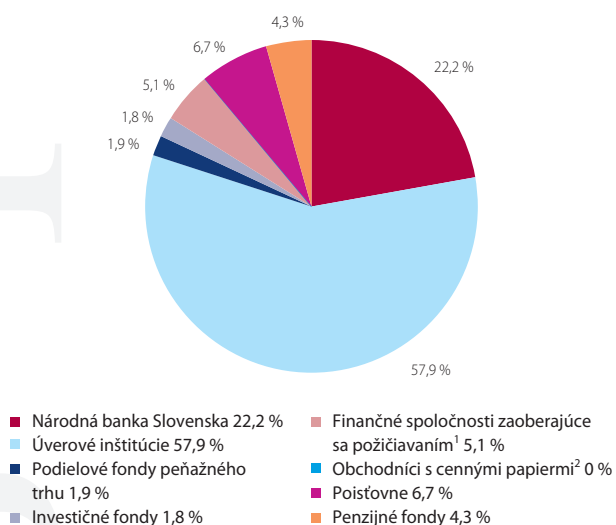
- Bilančná štatistika PFI
  - Národný príspevok do menových agregátov eurozóny
  - Štatistika rezervnej bázy na výpočet povinných minimálnych rezerv
- Úroková štatistika úverových inštitúcií
- Štatistika dlhodobých úrokových sadzieb
- Štatistika cenných papierov
- Štatistika aktív a pasív investičných fondov
- Štatistika ostatných finančných sprostredkovateľov

Zostavované údaje sa prezentujú ako stavy ku koncu príslušného referenčného mesiaca a štvrťroka (stavová štatistika), čisté transakcie alebo netransakcie (štatistika tokov), medzročné miery rastu a úrokové miery. Podrobnejšie informácie sú uvedené v nasledujúcich samostatných častiach.

TROCHA HISTÓRIE

Vznik dnešnej podoby menovej a finančnej štatistiky v NBS sa vyprofiloval v rokoch 2002 až 2007. Proces harmonizácie národnej metodiky, najmä s prístupovými požiadavkami ECB, logicky viedol

Graf 1 Podiel vykazujúcich subjektov na aktívach k 31. 12. 2009

Zdroj: NBS.

1 Lízingové spoločnosti, faktoringové spoločnosti a spoločnosti splátkového financovania, 2 Obchodníci s cennými papiermi s povolením podľa zákona č. 566/2001 Z. z., ktorí nie sú bankou, pobočkou zahraničnej banky, správcovskou spoločnosťou alebo pobočkou zahraničnej správcovskej spoločnosti.

k postupnému zlúčeniu vtedajšej bankovej štatistiky a devízovej štatistiky. Ako prístupová krajina sme začali vykazovať prvé harmonizované údaje v rámci ECB/ESCB od roku 2002, ale bolo nutné oddeliť údaje zostavované podľa národnej metodiky a podľa harmonizovanej metodiky s ECB. Napríklad údaje za harmonizovanú úrokovú štatistiku boli prebraté do národnej metodiky od začiatku ich vykazovania pre ECB. V roku 2005, upustením od hodnotenia menových agregátov a ich protipoložiek podľa našej národnej metodiky, sa v Národnej banke Slovenska zavýšil harmonizačný proces a údaje zostavované za MFŠ podľa metodiky ECB sa prebrali aj do národného konceptu pri hodnotení menového vývoja.

PREPOJENIE V RÁMCI NBS A ECB/ESCB

Z nasledujúcej schémy je zřejmé prepojenie MFŠ s inými oblasťami činnosti centrálnej banky. Údaje za jednotlivé oblasti MFŠ (PFI, investičné fondy, ostatní finanční sprostredkovatelia) sú čiastkovými zdrojovými údajmi pre kompiláciu finančných účtov eurozóny. Údaje za menové agregáty, protipoložky M3, za vklady a úvery sú podkladom k menovej politike a analýze vývoja na finančnom trhu. Štatistika platobných systémov zdieľa s MFŠ spoločný metodický koncept pri prezentácii údajov. Výpočet rezervnej bázy a vývoj povinných minimálnych rezerv nie je možný bez metodiky a údajov MFŠ. Finančná stabilita a analýzy vývoja na finančnom trhu sledujú aj vývoj položiek metodicky určených a skompilovaných MFŠ. Štatistické finančné indikátory sa zostavujú v spolupráci dohľadu a MFŠ.

Ako príklad vzájomného prepojenia možno uviesť riešenie (na úrovni ECB/ESCB) jednoznač-

nejšej klasifikácie derivátov v rámci štruktúrovaných produktov a diskusiu o zásadných kritériách na členenie finančných nástrojov, ako sú deriváty/cenné papiere/akcie/úvery. Na pohľad jasné členenie, ale na základe inovácie niektorých produktov na trhu je predmetom diskusie medzi MFŠ, štatistikou finančných účtov eurozóny a oddelením platobnej bilancie.

Podobne aj systém zberu údajov na báze individuálnych cenných papierov, tzv. *security-by-security systém (s-b-s)*, ktorý je súčasťou projektu centrálnej databázy cenných papierov ECB za časť cenných papierov vydaných a v držbe jednotlivých subjektov, predstavuje spoločné prepojenie štatistik ECB/ESCB. Na kontrole kvality národných údajov v tejto databáze sa oddelenie MFŠ podieľa v spolupráci s oddelením platobnej bilancie a štatistikou finančných účtov. Vykazovanie na báze s-b-s je prepojené s dohľadacím útvarom a s využívaním spoločných zdrojových údajov.

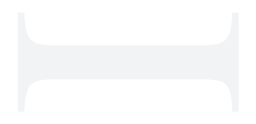
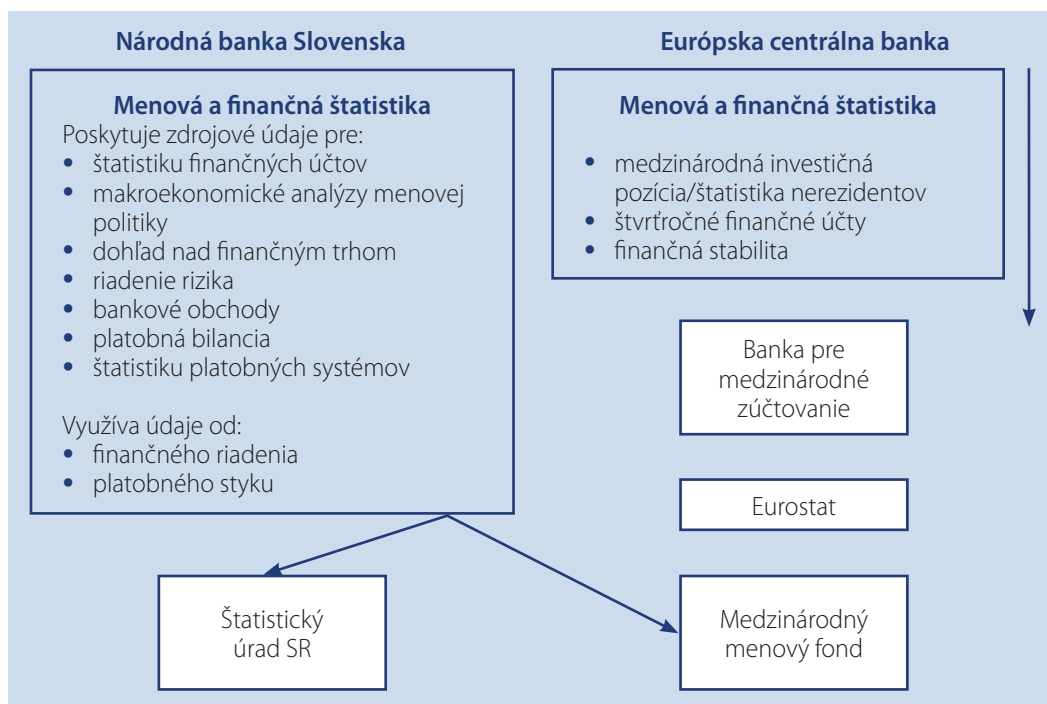
PROCES ZÍSKAVANIA ZDROJOVÝCH ÚDAJOV

Právomoc požadovať od vykazujúcich subjektov údaje potrebné na zostavenie jednotlivých menových a finančných štatistik je ustanovená v zákone o NBS⁵ a v zákone o bankách⁶. Na základe príslušných ustanovení týchto dvoch zákonov je možné zbierať národné údaje v širšom zábere, ako sú základné požiadavky ustanovené v nariadeniach ECB.⁷

Uvedené zákony umožňujú NBS vydávať opatrenia, v ktorých sú detailne opísané požiadavky na údaje, periodicitu a spôsob ich predkladania. Príprava takéhoto opatrenia je zdĺhavý proces predstavujúci zladenie všetkých interných a externých požiadaviek na štruktúru výkazov, ktoré

5 Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 566/1992 Zb. o Národnej banke Slovenska v znení neskorších predpisov.
6 Zákon č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
7 Právny rámec ECB pre oblasť MFŠ je rozdelený na dva typy: nariadenia, ktoré adresujú požiadavky priamo vykazujúcim subjektom v krajinách eurozóny (úverovým inštitúciám, podielovým fondom, poštovým žirovým inštitúciám, spoločnostiam zvláštneho účelu zaoberajúcim sa sekuritizačnými transakciami), a usmernenia, ktoré sa týkajú priamo národných centrálnych bánk nad rámec nariadení. Napr. usmernenia ustanovujú povinnosť NBS predkladať doplňujúce údaje pre sekuritizáciu úverov a iné prevody úverov, monitorovať kvalitu centrálnej databázy cenných papierov ECB a národné databázy v súvislosti s vykazovaním s-b-s, predkladať údaje o úveroch PFI poskytovaných nefinančným spoločnostiam, predkladať kontrolu konzistencie medzi účtovnou bilanciou NBS a štatistikou bilanciou za NBS. Rovnako všetky požiadavky pre štatistiku ostatných finančných sprostredkovateľov (okrem IF) sú obsahom usmernenia ECB.

Vzájomné prepojenie MFŠ v rámci útvarov NBS, s ECB a medzinárodnými inštitúciami

- 8 Požiadavky na údaje sa vypracúvajú v spolupráci s Asociáciou bánk, Slovenskou asociáciou správčovských spoločností, Asociáciou lízingových spoločností, Asociáciou spoločností splátkového predaja a Asociáciou faktoringových spoločností.
- 9 <http://www.nbs.sk/sk/statisticka-udaje/menova-a-bankova-statisticka/pravny-ramec-nbs-a-ecb>
- 10 Opatrenie NBS č. 26/2008 o predkladaní výkazov bankami a pobočkami zahraničných bánk, obchodníkmi s cennými papiermi a pobočkami zahraničných obchodníkov s cennými papiermi na štatistické účely.
- 11 Register pre inštitúcie a databázu akceptovateľných aktív.

sú údajovou základňou na zostavenie jednotlivých štatistík. Dá sa konštatovať, že vďaka zjednocovaniu požiadaviek medzi ECB a NBS výrazne dochádza k zjednocovaniu rozsahu požiadaviek aj pre národné využitie.⁸

Požiadavky na údaje sa vypracúvajú v spolupráci s Asociáciou bánk, Slovenskou asociáciou správčovských spoločností, Asociáciou lízingových spoločností, Asociáciou spoločností splátkového predaja a Asociáciou faktoringových spoločností.

V rámci ECB/ESCB sa právne normy tvoria na úrovni Pracovnej skupiny ECB pre menovú a finančnú štatistiku. Zaradiť nové požiadavky užívateľov do právnej normy ECB pre oblasť MFŠ znamená pre každú centrálnu banku absolvovať tzv. „*Merit and Cost Exercise*“, pri ktorom sa posudzuje relevantnosť požiadavky, dostupnosť, významnosť a tiež nákladovosť zo strany vykazujúcich subjektov.

ČO ZNAMENAL PRECHOD NA EURO

Pred vstupom do eurozóny boli prípravné práce v roku 2008 uľahčené predovšetkým postupným zharmonizovaním národnej štatistiky podľa nariadení, usmernení a metodických pokynov ECB v predchádzajúcich rokoch. Novinkou bolo zavedenie štatistiky vydaných cenných papierov, doteraz nepožadované od prístupových krajín EÚ. Údaje z nej boli tiež zaradené do Konvergenčnej správy 2008 ako jeden zo štyroch indikátorov za oblasť finančnej integrácie a rozvoja. Požiadavka za oblasť cenných papierov bola neskôr aj podnetom pre prípravu internej databázy na báze s-b-s.

Prvé zaslanie údajov za január 2009 znamenalo splniť kritériá tak pre samostatnú štatistiku (údajová základňa a metodika), ako aj technickú pripravenosť. Obidve boli predmetom hodnotenia ECB na úrovni bilaterálnych rokovaní. V roku 2008 sa podarilo zaviesť nové požiadavky ECB⁹ na zostavovanie bilančnej a úrokovej štatistiky PFI do opatrenia NBS¹⁰. Opatrenie nadobudlo účinnosť v januári 2009 a stanovilo povinnosť predkladať nové členenia od januára 2010. Vykazovacie subjekty sa tak mohli dostatočne pripraviť na nové požiadavky a zároveň sme sa mohli zamerať výlučne na činnosti súvisiace so vstupom, ako bolo testovanie nových systémov medzi NBS a ECB, preklopenie údajov do databázy vedenej len v mene euro a tvorba požadovaných časových radov.

Za bilančnú štatistiku, úrokovú štatistiku, menové agregáty a protipoložky sa požadovalo zostaviť a zaslať do ECB údaje za tri roky predchádzajúce nášmu vstupu, a to v štruktúre krajín eurozóny. Pre konverziu údajov vykazovaných v slovenských korunách na menu euro bol použitý oficiálny výmenný kurz pre všetky historické časové rady.

Z metodického hľadiska došlo vstupom do eurozóny ku zmene rezidentského prístupu pri klasifikácii údajov podľa sektorov protistrany. Ako rezidenti začali byť klasifikované subjekty nielen za Slovensko (tuzemsko), ale aj ostatné členské štáty

eurozóny. Z pohľadu agregátu za eurozónu údaje za Slovensko boli presunuté zo sektora „vyšok sveta“ do „členských štátov eurozóny“.

Od januára 2009 bola ovplyvnená aj metódika zostavovania menových agregátov a protipoložiek M3. Naše národné agregáty sa začali označovať ako národný príspevok do agregátov eurozóny.

ŠTATISTICKÉ INFORMAČNÉ SYSTÉMY

Na účely zberu a spracovania údajov Národná banka Slovenska využíva vlastný informačný systém založený na platforme Lotus Notes, ktorý spolupracuje s databázou Oracle Express. Pre zostavenie výstupných štatistík do ECB a prezentáciu sa používajú VBA aplikácie. Pripravuje sa prechod na nový systém zberu a spracovania údajov prostredníctvom internetu, ktorý plánujeme uviesť do prevádzky v roku 2013.

Prenos údajov v gescii MFŠ do ECB sa uskutočňuje prostredníctvom dvoch formátov: XML (prenos dát pre RIAD¹¹) a GESMES/TS. Zasielanie sa uskutočňuje pomocou rozhrania EXDI alebo EDX (E9), ktoré sú súčasťou siete ESCB-net.

NA ČOM PARTICIPOVALA NBS V RÁMCI ESCB A ČO SA DOSIAHLO V ROKU 2009

Slovensko bolo bezproblémovo začlenené do oficiálnych publikácií a distribúcie údajov v rámci eurozóny. Implementovali sa nové nariadenia a usmernenia ECB pre oblasť bilančnej a úrokovej štatistiky PFI do národného právneho systému. Novinkou bol začiatok vykazovania sekuritizácie prostredníctvom PFI a FVC, údajov za úvery pre nefinančné spoločnosti podľa odvetvovej klasifikácie, nové členenie položiek za ostatné aktíva/pasíva. Vplyv na metodiku mala nová legislatíva pre inštitúcie elektronických peňazí, implementácia tzv. *quick wins* medzi MFŠ a požiadavkami dohľadu.

V minulom roku došlo ku skráteniu obdobia predkladania údajov z národných centrálnych bánk Rade guvernérov ECB. Začala sa nová kompilácia štatistiky za investičné fondy (stavy, transakcie, zber na báze s-b-s) oficiálne uvedená na úrovni eurozóny. Novinkou bolo tiež vykazovanie úverových liniek PFI, zapracovanie požiadaviek pre štatistiku platobných systémov ECB do právneho rámca MFŠ a kontrola kvality údajov za cenné papiere v centrálnej databáze cenných papierov ECB s národnými zdrojmi údajov.

ZHRNUTIE

Cieľom príspevku bolo prezentovať rozsah MFŠ, ukázať základné princípy pri zostavovaní jednotlivých štatistík, rozsah údajovej základne a prepojenie na hlavné činnosti centrálnej banky, ako aj postavenie v rámci ECB/ESCB.

Podrobné informácie a údaje za jednotlivé oblasti MFŠ sú pravidelne zverejňované na internetovej stránke NBS v časti Štatistika. Čiastkové údaje sú súčasťou komentárov a analýz v správach NBS o finančnej stabilite, analýzach slovenského finančného sektora, mesačných bulletinoch a pod.

Bilančná štatistika peňažných finančných inštitúcií

Ing. Andrea Bernáthová
Národná banka Slovenska

Bilančná štatistika zbiera údaje týkajúce sa finančných¹ a nefinančných aktív a pasív peňažných finančných inštitúcií (PFI). Štruktúra a obsah zbieraných údajov, ako aj to, kto tvorí skupinu vykazujúcich subjektov (sektor PFI), je vymedzené v nariadeniach ECB². Údaje sa zbierajú za mesačné stavy (objemy) a netransakčné zmeny v objemoch aktív/pasív ku koncu príslušných mesiacov.

SEKTOR PEŇAŽNÝCH FINANČNÝCH INŠTITÚCIÍ

Do tejto skupiny sa zaraďujú subjekty podľa finančných pasív, ktoré emitujú. Pomerne obsiahla definícia, na základe ktorej sa robí výber subjektov, sa nachádza v nariadení ECB. Podľa tejto charakteristiky skupinu PFI tvoria centrálné banky, úverové inštitúcie³ (vrátane inštitúcií elektronických peňazí) a ostatné peňažné finančné inštitúcie,

ja, ekonomického sektora⁵ protistrany⁶, pôvodnej splatnosti či denominácie finančného nástroja, tak aby bolo možné vyčíslit' veľkosť menových agregátov, poskytnutých úverov v širšom zmysle a rezervnej bázy⁷.

Hlavné kategórie nástrojov aktív sú pokladničná hotovosť, úvery, majetkové a dlhové cenné papiere, fixné aktíva a ostatné aktíva. Kategórie pasív sú členené na obeživo, vklady, vydané dlho-

Štruktúra PFI za Slovensko

	Dec. 2003	Dec. 2004	Dec. 2005	Dec. 2006	Dec. 2007	Dec. 2008	Dec. 2009	Feb. 2010
Počet spolu	30	27	33	34	38	40	40	41
Národná banka Slovenska	1	1	1	1	1	1	1	1
Úverové inštitúcie spolu	22	21	23	24	26	26	26	27
v tom: banky	19	18	18	17	16	17	15	15
pobočky zahraničných bánk	3	3	5	7	10	9	11	12
Podielové fondy peňažného trhu	7	5	9	9	11	13	13	13

Zdroj: NBS.

ktoré vyhovujú definícii peňažných finančných inštitúcií. Za vytvorenie a aktualizáciu zoznamu sú zodpovedné národné centrálné banky. Zoznam PFI za Slovensko sa zverejňuje prostredníctvom internetovej stránky NBS a tiež ECB, kde sa nachádzajú zoznamy všetkých krajín Európskej únie. Prvý zoznam PFI za Slovensko sa zostavil v roku 2003. Od roku 2004 je zoznam PFI zhodný s vykazujúcimi subjektmi, keďže v roku 2004 prvýkrát zasielali údaje aj podielové fondy peňažného trhu. Štruktúru a počet PFI ku koncu jednotlivých rokov uvádzame tabuľke. Aj keď z nej vyplýva, že najväčší prírastok čo do počtu majú pobočky zahraničných bánk⁴ a podielové fondy peňažného trhu, ich podiel na celkových aktívach PFI nerastie.

Obsah bilančnej štatistiky

Obsah bilančnej štatistiky tvoria bilančné údaje PFI podrobne členené podľa finančného nástro-

- 1 Finančné aktíva/pasíva predstavujú pohľadávku veriteľa /záväzok dlžníka prijatú/vykonanú platbu za podmienok špecifikovaných v zmluve medzi veriteľom a dlžníkom.
- 2 Nariadenie ECB (ES) č. 2423/2001 z 22. novembra 2001, ktoré sa týka konsolidovanej súvahy sektora peňažných finančných ústavov (ECB/2001/13) platné do konca júna 2010, nariadenie ECB (ES) č. 25/2009 z 19. decembra 2008 o bilancii sektora peňažných finančných inštitúcií (prepracované znenie) platné od 1. júla 2010.
- 3 Vymedzené v článku 4 ods. 1 smernice 2006/48/ES.
- 4 Pod pobočkami zahraničných bánk sú zahrnuté aj sporiteľské a úverové inštitúcie.
- 5 Skupiny jednotlivých ekonomických sektorov, ako aj opis ekonomických jednotiek, ktoré ich tvoria, je vymedzený v nariadení Rady (ES) č. 2223/96 z 25. júna 1996 o Európskom systéme národných a regionálnych účtov v Spoločenstve (ESA 95).
- 6 Subjekty predstavujúce veriteľa a dlžníkov PFI.
- 7 Ukazovatele menových agregátov a poskytnutých úverov v širšom zmysle sa zostavujú tak, aby obsahovali také bilančné položky subjektov, ktorých vývoj súvisí s vývojom inflácie a ekonomického rastu. Na základe toho sa vymedzí skupina PFI a zloženie ukazovateľov. Úverovaním v širšom zmysle sa chápe nielen poskytnutie úveru, ale aj držba cenných papierov (majetkových a dlhových). Ďalším ukazovateľom je rezervná báza, ktorá slúži na výpočet povinných minimálnych rezerv.

Graf 1 Vývoj objemu aktív podľa jednotlivých skupín PFI (v mil. EUR)

Zdroj: NBS.

- 8 *Súkromný sektor podľa ESA 95 tvoria ostatní finanční sprostredkovatelia a finančné pomocné inštitúcie, poisťovne a penzijné fondy, nefinančné spoločnosti, domácnosti a neziskové inštitúcie slúžiace domácnostiam.*
- 9 *Štatistický register organizácií zostavuje Štatistický úrad Slovenskej republiky.*
- 10 *<http://www.ecb.int/pub/pdf/other/mfmarketstatisticssectormanual200703en.pdf>*
- 11 *Opatrenie NBS č. 26/2008 zo 16. decembra 2008 o predkladaní výkazov bankami, pobočkami zahraničných bánk, obchodníkmi s cennými papiermi a pobočkami zahraničných obchodníkov s cennými papiermi na štatistické účely.*
- 12 *Produkty zložené z dvoch a viacerých nástrojov, zväčša z jedného dlhového nástroja a jedného derivátu.*
- 13 *To je skôr novinka pre zverejňovanie ECB. Na Slovensku sa zverejňujú samostatne údaje za podielové fondy peňažného trhu už od roku 2004.*
- 14 *Presná metodika menových agregátov je na internetovej stránke NBS a ECB.*
- 15 *Pod položkou pohľadávky banky sa myslia úverové pohľadávky a držba neobchodovateľných cenných papierov.*
- 16 *Štruktúra ukazovateľov je zverejnená na internetovej stránke NBS.*
- 17 *Vzhľadom na vstup Slovenska do eurozóny sa sprísnil aj spôsob zverejňovania. Prezentácia prehľadov o menových agregátoch a ich protipoložkách by mala byť zhodná so spôsobom zverejňovania ECB. Národné centrálné banky môžu zverejňovať aj podrobnejšie údaje. Takáto prezentácia však musí byť primerane označená, aby ju bolo možné jednoznačne odlíšiť od hlavnej prezentácie ECB.*
- 18 *Napríklad objemy za dlhové cenné papiere vydané peňažnými finančnými inštitúciami v prehľade o národnom príspevku k menovým agregátom eurozóny a národnom príspevku ku konsolidovanej bilancii eurozóny sú dlhodobé záporné. Vyplýva to zo spôsobu výpočtu, kde sa od dlhových cenných papierov vydaných tuzemskými PFI odpočíta držba dlhových cenných papierov emitovaných PFI celej eurozóny. Tento údaj hovorí o tom, že tuzemské PFI majú v držbe viac cenných papierov emitovaných PFI eurozóny, než samy emitovali.*
- 19 *Tento objem sa stanovuje na základe „kľúča na pridelovanie bankoviek“. Pre Slovensko sa stanovil kľúč 0,9140% na celkovej emisii Eurosystemu, ktorý je stanovený v „Rozhodnutí ECB/2008/26“.*
- 20 *<http://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje> či ECB <http://www.ecb.int/stats/html/index.en.html>*

vé cenné papiere, vydané podielové listy podielových fondov peňažného trhu, kapitál a opravné položky a ostatné pasíva.

Protistrany sa členia podľa krajiny na tri hlavné skupiny: „eurozóna – tuzemci“, „eurozóna – ostatní rezidenti“ a „rezidenti – zvyšok sveta“. Toto členenie je podmienené tým, že hlavná prezentácia údajov je za oblasť eurozóny ako celku. Podľa ekonomického sektora protistrany sa subjekty rozdeľujú na sektor PFI, sektor verejnej správy a tzv. súkromný sektor⁸, označovaný aj ako ostatní rezidenti. Členenie do sektorov sa vykonáva na základe charakteru hlavnej činnosti, ktorú daný subjekt vykonáva. Na Slovensku majú vykazujúce subjekty k dispozícii Štatistický register organizácií⁹, ktorý však obsahuje len informácie o tuzemských subjektoch, teda informácie o ekonomickom sektore subjektov z ostatných krajín eurozóny chýbajú. Práve na odstránenie tohto nedostatku slúži publikácia ECB s názvom Pomôcka na triedenie subjektov do ekonomických sektorov pre potreby menovej a finančnej štatistiky¹⁰. Do tejto publikácie, obsahujúcej stručný opis obsahu sektorov pomocou opisu vzorových inštitúcií a zoznam najtypickejších reprezentantov za jednotlivé krajiny, prispievali všetky centrálné banky Európskej únie.

Údaje o objemoch a kategóriách nástrojov sa získavajú z účtovných záznamov bánk a podielových fondov peňažného trhu. Štatistické a účtovné pravidlá sa však vo viacerých smeroch líšia. Ako príklad možno uviesť použitie rôznych oceňovacích veličín (nominálna hodnota pre úvery, vklady) či oddelené sledovanie časového rozlíšenia úrokov od relevantného nástroja, podrobné členenie klientov podľa ekonomických sektorov či priorit triedenia aktív a pasív podľa druhu finančného nástroja. Preto je nutné, aby vykazujúce subjekty do svojho účtovníctva zaviedli dodatočné podrobné členenia účtovných informácií tak, aby bolo možné získať údaje využiteľné na štatistické účely.

Ako sme už uviedli, údaje sa zbierajú pre potreby analýzy vývoja. Na tieto účely slúžia údaje, vyjadrujúce transakcie s jednotlivými finančnými nástrojmi. Transakcie vyjadrujú zmeny vlastníctva či splatenia aktív alebo prijatie či úhradu záväzkov. Objem transakcií sa vypočíta ako rozdiel stavov dvoch za sebou idúcich období mínus objem, týkajúci sa zmien v stavoch, ktoré nesúvisia s transakciami. Preto je nutné zbierať objemy vyjadrujúce netransakčné zmeny. Netransakčnými zmenami sa myslí nárast či pokles položiek aktív/pasív z dôvodu:

1. zmeny ohodnotenia položky (precenenia),
2. odpísania úverov,
3. zmeny menového kurzu na aktíva/pasíva denominované v inej mene, ako je mena v ktorej sa údaje prezentujú,
4. zmeny v kategórií aktív/pasív, splatnosti alebo sektora protistrany, ktoré nie sú transakciou.

Keďže požiadavky na údaje sú definované na všetky štáty eurozóny, často je nutná ich konkretizácia s ohľadom na národnú prax a účtovné štandardy príslušnej krajiny, samozrejme, v úzkej spolupráci s vykazujúcimi subjektmi. NBS definu-

je požiadavky na vykazovanie prostredníctvom opatrení¹¹ a metodických usmernení.

Obsah bilančnej štatistiky nie je stabilný. Rozširuje sa pod tlakom inovácií tradičných produktov poskytovaných PFI a meniaceho sa ekonomického prostredia. Tieto zmeny priniesli napríklad nové podrobné vykazovanie za oblasť sekuritizácie úverov či zahrnutie vykazovania tzv. hybridných nástrojov¹². Z novších požiadaviek na výkazníctvo môžeme spomenúť rozšírené členenie položky „pohľadávky banky“ o syndikované úvery, úvery s kolaterálom vo forme nehnuteľnosti, revolvingové úvery a prečerpania, úvery z kreditnej karty, úvery s pôvodnou splatnosťou nad 1 rok v členení podľa zostatkovej splatnosti a zmeny úrokovej miery.

PREZENTÁCIA BILANČNEJ ŠTATISTIKY

Bilančná štatistika PFI sa zverejňuje vo forme zjednodušených štatistických bilancií za:

- národnú centrálnu banku – stavy,
- agregovanú bilanciu za PFI bez centrálnych bánk – stavy,
- konsolidovanú bilanciu za celý sektor PFI – stavy a transakcie.

Novinkou sú samostatne prezentované bilancie podielových fondov peňažného trhu – stavy.¹³

Analytická prezentácia bilančných údajov PFI je publikovaná vo forme prehľadov o menových agregátoch¹⁴ a ich protipoložkách a o pohľadávkach bánk¹⁵. Prehľady obsahujú ukazovatele, ako sú menové agregáty, financovanie verejnej správy a subjektov súkromného sektora, dlhodobé finančné pasíva emitované PFI či čisté zahraničné aktíva¹⁶. Za každý jednotlivý ukazovateľ sa uvádza jeho stav, transakcia a medziročná miera rastu. Analytická prezentácia údajov vychádza z konsolidovanej bilancie. Konsolidáciou sa vylúčia zo stavov jednotlivých aktív/pasív tie pohľadávky či záväzky, kde je protistranou PFI.

Zverejňujú sa údaje v hlavnom členení protistrán na subjekty eurozóny a zvyšku sveta, teda údaje o tuzemských protistranách¹⁷ chýbajú. Prehľady týkajúce sa tuzemských PFI sa zverejňujú ako Národný príspevok ku konsolidovanej bilancii eurozóny, Národný príspevok k menovým agregátom a protipoložkám agregátu M3 eurozóny. Súčtom národných príspevkov sa získajú ukazovatele za celú eurozónu. Vzhľadom na to, že jednotlivé národné príspevky sú len výrezom, treba brať tento fakt na vedomie pri využívaní alebo interpretovaní hodnôt na národnej úrovni.¹⁸

V štatistickej prezentácii za Slovensko sa nachádza aj údaj o obežive. Táto položka okrem vydaných slovenských bankoviek, mincí a euromincí, zahŕňa emisiu eurobankoviek. Avšak objem, ktorý sa za eurobankovky zverejňuje, nepredstavuje skutočne emitované bankovky NBS, ale podiel NBS na celkovej emisii eurobankoviek eurozóny¹⁹.

Tento opis bilančnej štatistiky je len stručným náčrtom nosných pilierov zberu a prezentácie štatistiky. Podrobný opis toho, čo a akým spôsobom sa zbiera a publikuje, je na internetovej stránke NBS.²⁰

Úroková štatistika peňažných finančných inštitúcií

Ing. Daniela Mareková
Národná banka Slovenska

Analyza vývoja úrokových mier dáva užívateľom možnosť sledovať prenos zmien oficiálnych sadzieb centrálnej banky a trhových úrokových mier na úrokové sadzby úverov a vkladov, ktoré peňažné finančné inštitúcie uplatňujú voči svojim klientom (graf 1). Informácie o rýchlosti a rozsahu tohto prenosu sú nevyhnutné, ak chceme pochopiť vplyv menovej politiky na hospodárstvo.

Na zabezpečenie porovnateľnosti štatistických údajov o úrokových mierach PFI prezentovaných národnými centrálnymi bankami krajín ESCB bolo potrebné harmonizovať národnú metodiku zostavovania štatistických údajov s požiadavkami ECB. Proces harmonizácie metodiky pre národnú štatistiku prebiehal od roku 2002. Od dátumu vstupu Slovenskej republiky do Európskej únie, teda od roku 2004 Národná banka Slovenska zostavuje štatistiku úrokových mier PFI v súlade s požiadavkami uplatňovanými ECB pre eurozónu a ESCB¹.

Na rozdiel od bilančnej štatistiky výkazy úrokovej štatistiky predkladajú len bankové/úverové inštitúcie. Podielové fondy peňažného trhu túto povinnosť nemajú. Výkazujúce subjekty mesačne predkladajú výkazy úrokovej štatistiky na základe aktuálneho opatrenia NBS² prostredníctvom informačného systému STATUS. Výkazy úrokovej štatistiky pokrývajú dve hlavné oblasti: úrokovú štatistiku úverov a úrokovú štatistiku vkladov. Obe tieto oblasti sa rozčleňujú na úrokovú štatistiku stavov a úrokovú štatistiku nových obchodov.

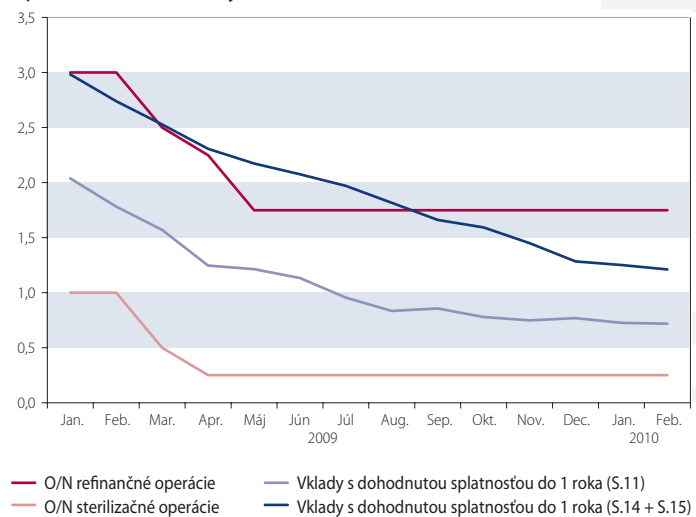
Stavová úroková štatistika zahŕňa stav (bilančné zostatky) všetkých úverov PFI, ktoré boli poskytnuté a ešte nie sú splatené klientmi, ako aj stav všetkých vkladov vložených a ešte nevybraných klientmi vo všetkých obdobiach do dátumu zostavovania výkazov (referenčné obdobie). Triediacim kritériom stavov je splatnosť úverov a termínovanosť vkladov podľa jednotlivých sektorov hospodárstva. Pohľad na sektorové členenie sa zmenil po vstupe SR do eurozóny. Pred vstupom bolo členenie podľa jednotlivých sektorov národného hospodárstva. Po vstupe do menovej únie sa v úrokovej štatistike sleduje zaradenie subjektov do sektorov v rámci celej eurozóny. Napríklad do sektora S.11 – nefinančné spoločnosti patria tuzemské nefinančné spoločnosti plus nefinančné spoločnosti z ostatných zúčastnených členských štátov. Stavová úroková štatistika sa zbierala v podmienkach NBS od jej vzniku v roku 1993.

Úroková štatistika nových obchodov zahŕňa všetky nové úverové a vkladové zmluvy uzavreté medzi PFI a klientmi počas celého referenčného obdobia, ktorým je kalendárny mesiac. Ide o všet-

ky obchodné zmluvy, ktoré prvýkrát určujú úrokovú sadzbu dohodnutého obchodu, ako aj všetky nové prerokovania existujúcich zmlúv, ktoré sú uskutočnené za aktívnej účasti klienta, pri ktorých dochádza k zmene podmienok v obchodnej zmluve s vplyvom na úrokovú sadzbu. Úroková štatistika nových obchodov zachytáva skutoč-

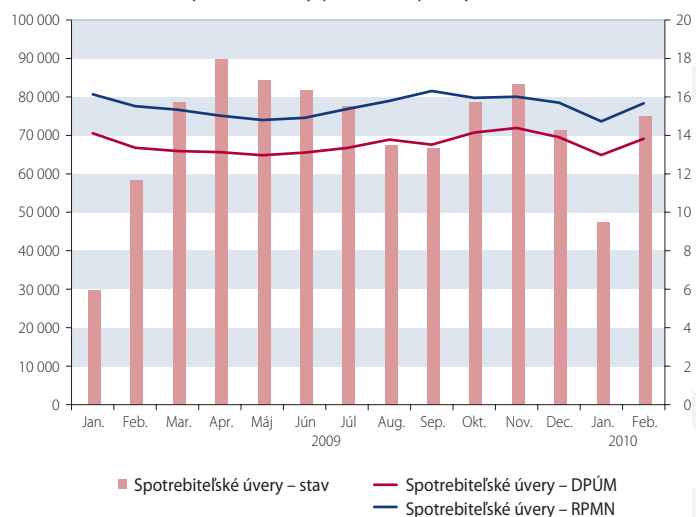
¹ Nariadenie ECB (ES) č. 63/2002 z 20. decembra 2001, ktoré sa týka štatistiky úrokových sadzieb uplatňovaných PFI na vklady prijímané od domácností a nefinančných spoločností a na úvery poskytované domácnostiam a nefinančným spoločnostiam (ECB/2001/18).
² <http://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/menova-a-bankova-statistika/urokova-statistika>

Graf 1 Vývoj úrokových mier na vkladoch domácností (S.14 + S.15) a nefinančných inštitúcií (S.11) v porovnaní s oficiálnymi sadzbami ECB (v %)

Zdroj: NBS.

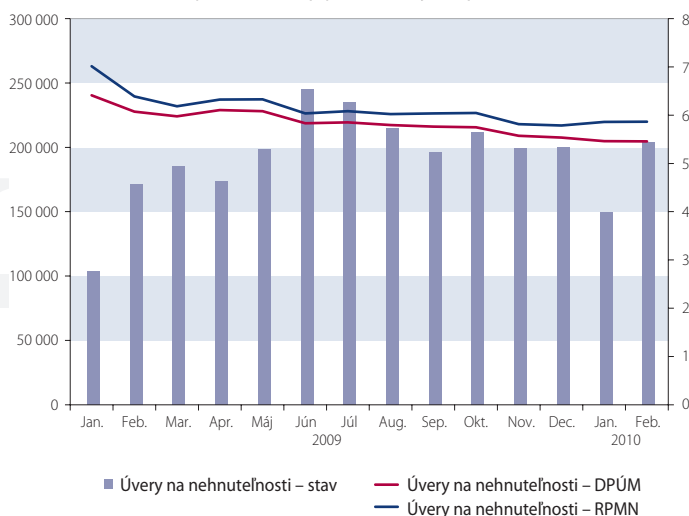
Graf 2 Porovnanie vývoja DPÚM a RPMN pri spotrebiteľských úveroch domácností (S.14 + S.15) (v tis. EUR, v %)

Zdroj: NBS.

Graf 3 Porovnanie vývoja DPÚM a RPMN pri úveroch na nehnuteľnosti domácností (S.14 + S.15) (v tis. EUR, v %)

Zdroj: NBS.

né úrokové sadzby v individuálne dohodnutých zmluvách v čase uzavretia zmluvy. Rozhodujúcim triediacim kritériom pri nových úveroch je začiatková fixácia úrokovej sadzby. Ide o vopred určené časové obdobie na začiatku zmluvy, počas ktorého sa nemení hodnota úrokovej sadzby.

Úroková štatistika nových obchodov bola začlenená do národnej metodiky postupne od roku 2003 (najskôr vklady a od roku 2004 aj úvery). Dovtedy národná metodika sledovala aktuálne úrokové sadzby prostredníctvom výkazov o vyhlásených úrokových sadzbách pre vklady a úvery a úrokových mierach čerpaných úverov. Tieto informácie však neboli komplexné. Vyhlásené úrokové sadzby banky deklarovali na nasledujúce obdobie a chýbala informácia o skutočne zrealizovaných obchodoch a ich objemoch. Pri úrokových mierach čerpaných úverov dochádzalo ku skresleniu pohľadu na aktuálne úrokové miery z dôvodu miešania úrokových sadzieb nových úverov s úrokovými sadzbami úverov poskytnutých v minulosti a čerpaných v referenčnom období. Až koncept nových obchodov zachytáva aktuálne úročenie v referenčnom období s príslušnými objemami nových obchodov.

Tak pri stavoch, ako aj pri nových obchodoch sú dohodnuté sadzby prepočítané na ročný základ (p. a.). Spôsob výpočtu³ je stanovený v závislosti od periodicity pripisovania úrokov (tzv. kapitalizácie). Tento prepočet zabezpečuje porovnateľnosť úrokových mier. Takto vypočítané úrokové miery sa nazývajú dohodnuté priemerné úrokové miery (DPÚM).

Úroková štatistika nových úverov sleduje aj vývoj ročnej percentuálnej miery nákladov (RPMN), ktorá súvisí so spotrebiteľskými úvermi (graf 2) a úvermi na bývanie (graf 3) pre sektor domácností (S.14 + S.15). Ročná percentuálna miera nákladov pri spotrebiteľských úveroch je definovaná v národnej legislatíve⁴ a v legislatíve Európskej únie⁵.

Koncepcia ročnej percentuálnej miery nákladov bola pre potreby štatistického výkazníctva ECB/

ESCB rozšírená aj o sledovanie RPMN v súvislosti s úvermi na bývanie. RPMN predstavuje celkové náklady úveru pre klienta, ktoré obsahujú prvok úrokovej sadzby a prvok ostatných súvisiacich nákladov, napr. náklady na zisťovanie informácií, administratívu, prípravu dokumentov a podobne.

Štatistické údaje o úrokových mierach PFI sa zbierajú za kategórie finančných nástrojov, ktoré definuje bilančná štatistika, nie za individuálne produkty. Národná metodika si však zachovala širšie sledovanie úrokových mier. Pri úveroch je to podrobnejšie členenie úverov na nehnuteľnosti. Osobitne sa vykazujú úrokové miery a objemy jednotlivých druhov úverov na nehnuteľnosti, a to na „hypotekárne úvery“, ktoré nahlasujú banky s licenciou na poskytovanie hypotekárnych úverov, „úvery a medziúvery“ stavebných sporiteľní a kategóriu „iné úvery na nehnuteľnosti“. Ďalšie podrobnejšie členenie sa týka položky „prečerpanie bežného účtu“, pri ktorej zvlášť sledujeme úročenie kontokorentu. Zaujímavé je aj osobitné vykazovanie úročenia kreditných kariet. Pri vkladoch je to podrobnejšie členenie termínovaných vkladov podľa doby splatnosti, najmä v intervale do jedného roka.

Úrokové miery, ktoré vykazujú jednotlivé subjekty, predstavujú vážený aritmetický priemer všetkých obchodov, ktoré banka uskutočnila v danej kategórii úverov/vkladov v rámci príslušnej splatnosti/začiatkovej fixácie sadzby, zaradené do príslušného ekonomického sektora.

Od začiatku roku 2010 sa vykazovanie v oblasti nových úverov rozšírilo o nové členenie na úvery s kolaterálom a/alebo zaručením a nezaručené úvery. Toto nové členenie súviselo s aktualizáciou nariadenia ECB⁶, ktoré má pomôcť získať harmonizovanejšie údaje na úrovni eurozóny a uľahčiť porovnanie medzi jednotlivými krajinami.

Informácie o vývoji úrokových mier sú publikované na internetovej stránke NBS vo forme časových radov za vybrané ukazovatele⁷ a vo forme mesačných výkazov⁸. Sú jednými z najžiadanejších údajov zo strany analytikov a verejnosti.

ŠTATISTIKA DLHODOBÝCH ÚROKOVÝCH SADZIEB

Jedným z konvergenčných kritérií, uvedených v Maastrichtskej zmluve a v protokoloch o konvergenčných kritériách je kritérium dlhodobej úrokovej miery.

Podkladom na hodnotenie plnenia tohto kritéria je denné vykazovanie výnosov do splatnosti vybraného dlhodobého vládneho dlhopisu a jeho mesačný priemerný výnos. Potrebné údaje sa získavajú v spolupráci s oddelením operácií na voľnom trhu z podkladov Burzy cenných papierov v Bratislave. Pravidelne polročne sa aktualizujú charakteristiky dlhodobých dlhových vládnych dlhopisov top 5 z hľadiska likvidity a top 5 z hľadiska veľkosti nesplatennej sumy (*outstanding amount*). Úrokové miery za vybrané vládne dlhopisy, ako aj denné výnosy do splatnosti vládneho dlhopisu, ktorý slúži na vyhodnocovanie plnenia konvergenčného kritéria dlhodobej úrokovej miery, sú publikované na internetovej stránke NBS⁹.

3 <http://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/menova-a-bankova-statistika/urokova-statistika/bankova-urokova-statistika-vklady>

4 V zákone č. 264/2006, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 258/2001 o spotrebiteľských úveroch a o zmene a doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 71/1986 Zb. o Slovenskej obchodnej inšpekcii v znení neskorších predpisov a o zmene zákona č. 634/1992 Zb. o ochrane spotrebiteľa.

5 Smernica Rady 87/102/EHS z 22. decembra 1986 a smernica Rady 98/7/ES zo 16. februára 1998, ktoré sa týkajú spotrebiteľského úveru.

6 Nariadenie ECB z 31. marca 2009, ktorým sa mení nariadenie ECB/2001/18, ktoré sa týka štatistiky úrokových sadzieb uplatňovaných finančnými ústavami na vklady prijímané od domácností a nefinančných spoločností a na úvery poskytované domácnostiam a nefinančným spoločnostiam (ECB/2009/7).

7 <http://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/menova-a-bankova-statistika/urokova-statistika>

8 <http://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/menova-a-bankova-statistika/zdrojove-statisticke-udaje-penaznych-financnych-institucii>

9 <http://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/menova-a-bankova-statistika/statistika-vydanych-cennych-papierov>

Štatistika ostatných finančných sprostredkovateľov

Ing. Karol Macháček, Ing. Miroslava Kadarová
Národná banka Slovenska

Štatistika ostatných finančných sprostredkovateľov má za úlohu poskytnúť kompletnejší obraz o peňažnom vývoji na finančnom trhu a na základe bilančných údajov sledovať finančné sprostredkovanie mimo sektora peňažných finančných inštitúcií.

Ostatných finančných sprostredkovateľov, okrem poisťovacích korporácií a penzijných fondov (ďalej len OFS) – sektor S.123 – definuje Európsky systém národných a regionálnych účtov (ESA 95).¹ OFS sa zaoberajú v prevažnej miere dlhodobým financovaním, čo odlišuje sektor S.123 od sektora S.122 (PFI).

Do sektora S.123 zaraďujeme²:

1. Podielové fondy iné ako podielové fondy peňažného trhu (ďalej len investičné fondy).³ Ide o subjekty kolektívneho investovania, ktoré združujú finančné prostriedky investorov na účely nabudovania finančných alebo nefinančných aktív.

2. Finančné spoločnosti poskytujúce úvery a pôžičky. Sú to subjekty, ktoré sa zaoberajú poskytovaním úverov a pôžičiek nefinančným spoločnostiam a domácnostiam nebankovým spôsobom. Patria sem spoločnosti zaoberajúce sa finančným lízingom, faktoringom, splátkovým obchodom a poskytovaním osobného alebo obchodného financovania.

3. Obchodníkov s cennými papiermi. Ide o finančné spoločnosti, ktoré sa zaoberajú hlavne obchodovaním s cennými papiermi na vlastný účet s cieľom získať prospech z marže medzi nabudovacou a predajnou cenou.

4. Finančné holdingové spoločnosti. Patria sem spoločnosti, ktoré kontrolujú a riadia skupinu pridružených podnikov zaoberajúcich sa finančným sprostredkovaním a/alebo pomocnými finančnými činnosťami, ale ktoré samé o sebe nie sú finančnými spoločnosťami.

5. Finančné spoločnosti osobitného účelu zaoberajúce sa sekuritizačnými transakciami. Sú to tzv. rizikové spoločnosti vytvorené výhradne na účely držania sekuritizovaných aktív, ktoré boli odstránené z bilancie spoločností v rámci reštrukturalizácie daných jednotiek.

Štatistika za OFS sa spočiatku zostavovala na základe informácií zbieranými národnými centrálnymi bankami v súlade s tzv. krátkodobým prístupom. Tento prístup podľa usmernenia ECB spočíval v poskytovaní aktuálnych údajov, ak boli k dispozícii. Chýbajúce údaje bolo prípustné nahradit odhadmi a zber údajov sa mal koncentrovať na subkategóriu investičných fondov ako najvýznamnejšiu subkategóriu OFS v rámci eurozóny.

V roku 2005 ECB rozšírila svoje požiadavky v rámci tzv. stabilného prístupu stanovením jednotných

požiadaviek na vykazovanie štatistických údajov v rámci ESCB s cieľom pripraviť plne harmonizovaný súbor štatistického výkazníctva za celý sektor OFS. Tým došlo k rozšíreniu požiadaviek za daný sektor v súlade s bilančnou a tokovou štatistikou, požadovanou za PFI (najmä banky, pobočky zahraničných bánk a podielové fondy peňažného trhu).

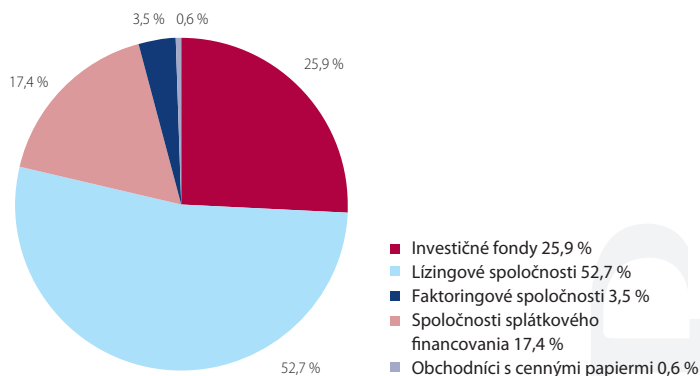
Ďalším významným krokom v tejto oblasti bolo prijatie nariadenia ECB⁴ o štatistike aktív a pasív investičných fondov v roku 2007 a nariadenia ECB⁵ o štatistike aktív a pasív finančných spoločností osobitného účelu zaoberajúcich sa sekuritizačnými transakciami v roku 2008.

Činnosti, ktoré vykonávajú OFS, sú podobné ako činnosti, ktoré vykonávajú PFI, a súčasne ich dopĺňajú. Keďže na štatistické účely ECB sa bilančné údaje o OFS, ktoré sú v úplnom alebo čiastočnom vlastníctve PFI nezahŕňajú do súvah PFI, štatistické údaje týkajúce sa OFS treba zbierať osobitne, aby sa skompletizoval štatistický obraz o eurozóne. Rozsah vykazovaných údajov plne zodpovedá aktuálnym požiadavkám ECB pre štatistiku OFS.

ŠTATISTIKA AKTÍV A PASÍV INVESTIČNÝCH FONDŮV

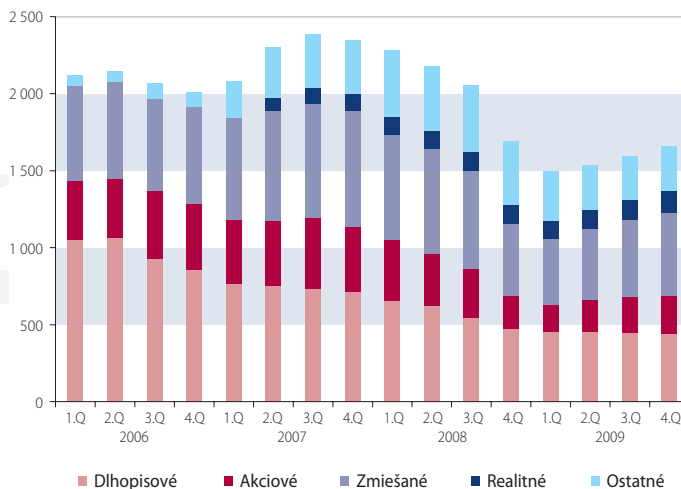
Správčovské spoločnosti predkladajú za nimi spravované investičné fondy (IF) výkazy na štatistické účely od roku 2004. V roku 2004 boli k dispozícii iba kvartálne údaje, od januára 2005 štatistickú bilanciu IF predkladajú správčovské spoločnosti s mesačnou periodicitou.

Graf 1 Podiel subjektov na celkových aktívach za sektor S.123, k 31. 12. 2009

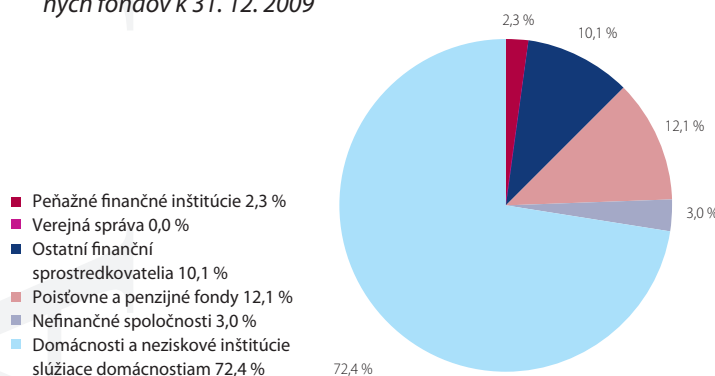

Zdroj: NBS.

- 1 OFS sú finančné spoločnosti a kvázispoločnosti, ktoré sa zaoberajú hlavne finančným sprostredkovaním na základe prijímania záväzkov v iných formách, ako je hotovosť, vklady a/alebo blízke náhrady vkladov od inštitucionálnych jednotiek, iných ako peňažné finančné inštitúcie, alebo poisťné technické rezervy.
- 2 Na finančnom trhu SR sú zastúpené iba prvé tri z uvedených piatich skupín ekonomických subjektov.
- 3 Investičné fondy zahŕňajú všetky typy podielových fondov s výnimkou podielových fondov peňažného trhu, ktoré sú zahrnuté v sektore peňažných finančných inštitúcií.
- 4 Nariadenie ECB (ES) č. 958/2007 z 27. júla 2007 o štatistike aktív a pasív investičných fondov (ECB/2007/8).

Graf 2 Vývoj celkových aktív investičných fondov podľa investičného zamerania (v mil. EUR)

Zdroj: NBS.

Graf 3 Štruktúra tuzemských držiteľov podielových listov investičných fondov k 31. 12. 2009

Zdroj: NBS.

5 Nariadenie ECB (ES) č. 24/2009 z 19. decembra 2008 o štatistike aktív a pasív finančných spoločností osobitného účelu zaoberajúcich sa sekuritizačnými transakciami (ECB/2008/30).

6 Nariadenie ECB (ES) č. 958/2007 z 27. júla 2007 o štatistike aktív a pasív investičných fondov (ECB/2007/8).

7 Usmernenie ECB z 1. augusta 2007 o menovej štatistike a štatistike finančných inštitúcií a trhov (prepracované znenie) (ECB/2007/9).

8 Opatrenie NBS zo 4. novembra 2008 č. 23/2008 o predkladaní výkazov správcovskými spoločnosťami za podielové fondy na štatistické účely.

9 Podielové fondy tvoria podielové fondy peňažného trhu (PFPT) a podielové fondy iné ako podielové fondy peňažného trhu (tzv. investičné fondy).

10 Opatrenie NBS z 1. decembra 2009 č. 9/2009 o predkladaní výkazov správcovskými spoločnosťami a depozitármi podielových fondov na účely dohľadu nad finančným trhom.

Na zostavenie štatistiky IF vyžadovanej ECB sa do konca roka 2008 používali len údaje o stavoch aktív a pasív investičných fondov, ktoré boli dostupné na národnej úrovni. Počnúc decembrom 2008 sa do ECB vykazujú údaje na základe nového nariadenia ECB⁵ a nového usmernenia ECB⁷.

V súvislosti so zostavením novej štatistiky o aktívach a pasívach IF ECB vyžaduje vykazovať stavy ku koncu mesiaca a ku koncu štvrtroka, a rovnako aj mesačné a štvrtročné úpravy tokov (úpravy vyplývajúce z precenenia v dôsledku zmien cien a zmien výmenného kurzu a úpravy vyplývajúce z reklasifikácie). Vzhľadom na nové požiadavky pripravil odbor štatistiky NBS v spolupráci s Asociáciou správcovských spoločností nové výkazníctvo a metodiku, ktoré sú plne v súlade s novými požiadavkami ECB.

Zdroje údajov pre štatistiku IF:

1. **Mesačná štatistická bilancia IF**, ktorej zber je v súčasnosti zabezpečený opatrením NBS⁸.

Správcovské spoločnosti predkladajú za jednotlivé IF nasledujúce údaje:

- mesačné stavy aktív a pasív v členení podľa jednotlivých finančných nástrojov, pôvodnej splatnosti, meny a zmluvných protistrán,

- mesačné transakcie za aktíva iné ako cenné papiere v majetku IF a za pasíva iné ako vydané podielové listy v členení podľa jednotlivých finančných nástrojov a zmluvných protistrán.

Do decembra 2008 zbierala NBS od správcovských spoločností údaje za všetky IF v ich správe. Novinkou v roku 2009 bolo v prípade mesačnej štatistickej bilancie aplikovanie tzv. stratifikovaného (vrstveného) výberového zisťovania, keď sa počet vykazujúcich IF zredukoval. Vrstvy na účely zisťovania tvoria jednotlivé fondy, rozčlenené podľa investičnej stratégie. Podiel reprezentatívnej zložky na celkových aktívach všetkých skupín fondov predstavuje minimálne 95 %, čím je zabezpečená vysoká kvalita odhadnutých údajov a tiež ich vypovedacia schopnosť. Cieľom tohto postupu bolo aspoň čiastočne znížiť náklady správcovských spoločností spojené s vykazovaním údajov do NBS. V roku 2009 vykazovali správcovské spoločnosti štatistickú bilanciu za 45 zo 107 existujúcich IF. V roku 2010 zbiera odbor štatistiky NBS bilančné údaje za 41 zo 62 fondov.

2. **Mesačný výkaz o ocenení majetku v podielovom fonde**⁹, ktorého zber je v súčasnosti zabezpečený opatrením NBS¹⁰.

Výkaz je primárne určený na účely dohľadu, ale súčasne sa využíva aj na štatistické účely, hlavne pokiaľ ide o detailné informácie o všetkých cenných papieroch v majetku podielových fondov.

V rámci štatistiky IF sa po prvýkrát pristúpilo k využívaniu zberu údajov na báze individuálnych cenných papierov, tzv. *security-by-security*.

Za všetky cenné papiere v majetku IF ku koncu aktuálneho mesiaca vykazujú správcovské spoločnosti atribúty cenných papierov, ako napríklad ISIN kód, počet kusov, trhovú cenu a zároveň údaje za jednotlivé nákupy a predaje cenných papierov, ku ktorým došlo počas aktuálneho mesiaca. Tieto informácie umožňujú vypočítať transakcie a úpravy vyplývajúce z precenenia cenných papierov. Vypočítané úpravy vyplývajúce z precenenia jednotlivých cenných papierov sa následne agregujú podľa typu cenného papiera, denominácie, pôvodnej splatnosti, krajiny a ekonomického sektora emitenta cenného papiera.

Správcovské spoločnosti predkladajú požadované výkazy podľa jednotlivých fondov. Pri zostavovaní štatistiky o aktívach a pasívach IF sa požadované údaje (stavy a úpravy vyplývajúce z precenenia) agregujú a vykazujú podľa investičnej stratégie (t. j. podľa aktív, do ktorých fondy prevažne investujú) v členení na akciové fondy, dlhopisové fondy, zmiešané fondy, realitné fondy a ostatné fondy, pričom každý z nich je ďalej rozčlenený podľa typu IF na otvorené a uzavreté fondy.

Dostupnosť údajov o finančných transakciách uľahčuje dôkladnejšiu analýzu na účely menovej politiky a iné účely. Údaje o transakciách a údaje o stavoch sa používajú tiež na zostavovanie iných štatistik, najmä štatistiky finančných účtov.

Údaje vykázané správcovskými spoločnosťami za jednotlivé cenné papiere v majetku IF sa porovnávajú s informáciami dostupnými z Centralizovanej databázy cenných papierov spravovanej ECB.

FINANČNÉ SPOLOČNOSTI POSKYTUJÚCE ÚVERY A PŮŽIČKY NEBANKOVÝM SPÔSOBOM (FLSS)

Na účely štatistiky FLSS sa rozumie:

- faktoringovou spoločnosťou právnická osoba, ktorá v rámci svojho podnikania vykonáva faktoring ako svoju rozhodujúcu alebo podstatnú činnosť a ktorá nie je bankou alebo pobočkou zahraničnej banky, ani zahraničnou bankou,
- spoločnosťou splátkového financovania právnická osoba, ktorá v rámci svojho podnikania poskytuje úvery alebo pôžičky z peňažných prostriedkov, ktoré nie sú získané z návratných peňažných prostriedkov od iných osôb na základe verejnej výzvy ako svoju rozhodujúcu alebo podstatnú činnosť a ktorá nie je bankou alebo pobočkou zahraničnej banky, ani zahraničnou bankou,
- lízingovou spoločnosťou právnická osoba, ktorá v rámci svojho podnikania vykonáva finančný lízing ako svoju rozhodujúcu alebo podstatnú činnosť a ktorá nie je bankou alebo pobočkou zahraničnej banky, ani zahraničnou bankou.

Uvedeným spoločnostiam vznikla povinnosť vykazovať údaje do NBS od januára 2007.

Zdrojom údajov pre štatistiku FLSS je štvrtročná štatistická bilancia lízingových spoločností, faktoringových spoločností a spoločností splátkového financovania, ktorej zber v súčasnosti upravuje opatrenie NBS¹¹.

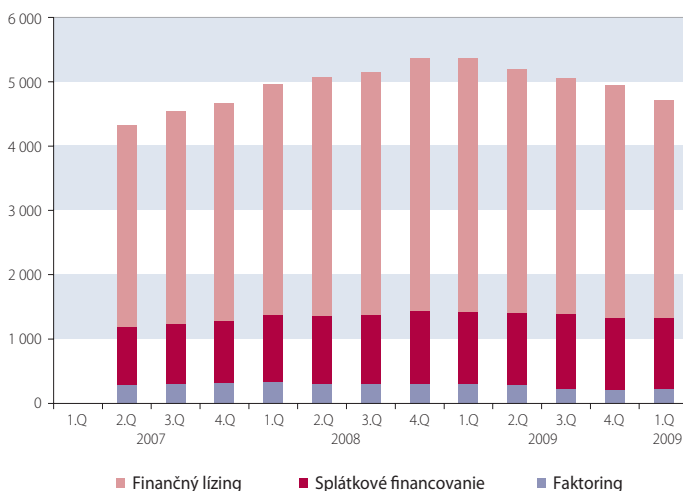
Vykazujúce subjekty predkladajú štvrtročné stavy aktív a pasív v členení podľa jednotlivých finančných nástrojov, pôvodnej splatnosti, denominácie a zmluvných protistrán s termínom na zaslanie do NBS do konca mesiaca nasledujúceho po referenčnom štvrtroku.

Nakoľko spomínané subjekty finančného trhu nepodliehajú v rámci SR dohľadu NBS ani inej autorite, sú informácie získané z tohto výkazu jediným zdrojom pre analytické činnosti v rámci NBS a na účely vykazovania údajov do ECB.

ECB umožňuje aj v prípade týchto spoločností uplatniť pri zbere údajov výberové zisťovanie, preto NBS zbiera od roku 2007 požadované informácie iba od vybraných subjektov. Jedinou podmienkou je, aby výberová vzorka reprezentovala minimálne 95 % celkových aktív danej skupiny subjektov.¹² Napríklad v roku 2007 bolo oficiálne evidovaných v registri organizácií ŠÚ SR 132 lízingových spoločností, z ktorých bolo pre vykazovanie v roku 2008 vybraných 14 spoločností s podielom 96 % na celkových aktívach tohto sektora, a 84 spoločností poskytujúcich úvery a pôžičky nebankovým spôsobom, z ktorých bolo vybraných 12 spoločností s podielom 97 % na celkových aktívach. V prípade faktoringových spoločností výkaz predkladá všetkých 7 evidovaných spoločností.

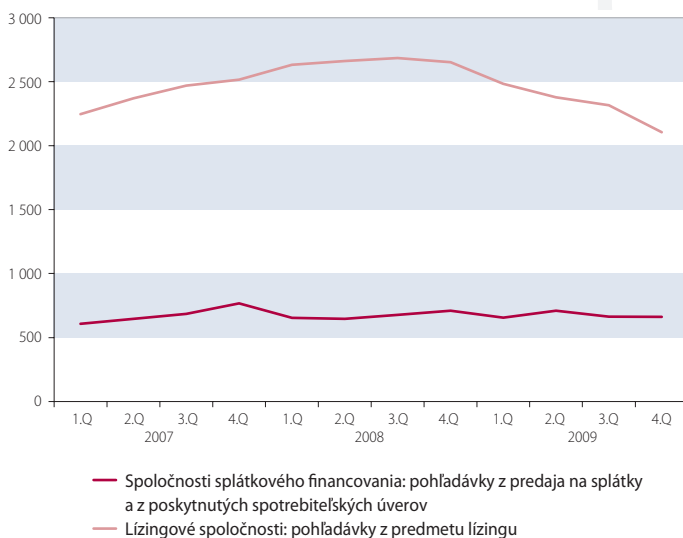
Výberová vzorka sa aktualizuje každé dva roky, aby bola zabezpečená jej reprezentatívnosť. V roku 2009 bola zostavená nová vzorka vykazujúcich subjektov na rok 2010 na základe úplného zisťovania. Odbor štatistiky NBS požiadal 114 lízingových spoločností a 78 spoločností splátkového

Graf 4 Vývoj celkových aktív jednotlivých typov spoločností (v mil. EUR)

Zdroj: NBS.

Graf 5 Vývoj vybraných typov pohľadávok lízingových spoločností a spoločností splátkového financovania (v mil. EUR)

Zdroj: NBS.

financovania o zaslanie účtovnej závierky k 31. 12. 2008. Na základe získaných informácií bolo na vykazovanie od prvého štvrtroku 2010 vybraných 19 lízingových spoločností, 8 spoločností splátkového financovania a 7 faktoringových spoločností.

OBCHODNÍCI S CENNÝMI PAPIERMI A DERIVÁTMI

Do definície spadajú spoločnosti podľa § 54 zákona č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch obchodujúce na vlastný účet, ktoré nie sú bankou, pobočkou zahraničnej banky, správcovskou spoločnosťou alebo pobočkou zahraničnej správcovskej spoločnosti. V súčasnosti evidujeme 18 spoločností a zdrojom informácií o aktívach a pasívach je mesačná bilancia aktív a pasív, spracovanie ktorej je v kompetencii oddelenia štatistiky poisťovní a kapitálového trhu.

11 Opatrenie NBS zo 4. novembra 2008 č. 22/2008 o predkladaní výkazov faktoringovými spoločnosťami, spoločnosťami splátkového financovania a lízingovými spoločnosťami na štatistické účely.

12 Zoznamy vykazujúcich subjektov za jednotlivé typy spoločností sú zverejňované na internetovej stránke NBS v časti Štatistika (<http://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/menova-a-bankova-statistika/statistika-ostatnych-financnych-sprostredkovatelov>).

Štatistika cenných papierov

Ing. Tomáš Eder
Národná banka Slovenska

Cenné papiere z teoretického hľadiska predstavujú pre dlžníkov alternatívu za bankové úvery a pre veriteľov sú naopak náhradou za bankové vklady a obchodovateľné nástroje vydávané bankami. Štatistika vydaných cenných papierov je tak dôležitou súčasťou menovej a finančnej analýzy.

ŠTATISTIKA VYDANÝCH CENNÝCH PAPIEROV

Štatistiku vydaných cenných papierov upravuje príslušné usmernenie ECB¹. Na základe tohto usmernenia sa v štatistike vydaných cenných papierov sledujú stavy (t. j. zostatky) a toky (t. j. emisie v hrubom vyjadrení, splatené emisie a emisie v čistom vyjadrení). Malo by pri tom platiť, že zostatky v danom období sa rovnajú zostatkom predchádzajúceho obdobia zvýšeným o hrubé emisie daného obdobia a zníženým o splatené emisie daného obdobia. Zostatky daného obdobia sa dajú vyjadriť aj ako súčet zostatkov predchádzajúceho obdobia a čistých emisií daného obdobia. Tento vzťah však v skutočnosti neplatí absolútne, nakoľko môžu vzniknúť rozdiely spôsobené zmenami cien a výmenných kurzov, resp. z dôvodu reklasifikácií, revízií a ostatných úprav.

Každá národná centrálna banka by mala vykazovať emisie cenných papierov vydané tuzemskými rezidentmi, pričom základné členenie je podľa meny (v eurách a ostatných menách). Ďalšie členenie je podľa typu cenného papiera (dlhové cenné papiere a kótované akcie), podľa sektorovej klasifikácie (ESA 95), pôvodnej splatnosti emisie (krátkodobé do 1 roka a dlhodobé nad 1 rok) a dlhodobé dlhové cenné papiere sa členia ešte na základe kupónového výnosu (fixný, variabilný alebo nulový kupón). Dlhové cenné papiere sú pritom oceňované v nominálnej hodnote, kótované akcie v trhovej cene.

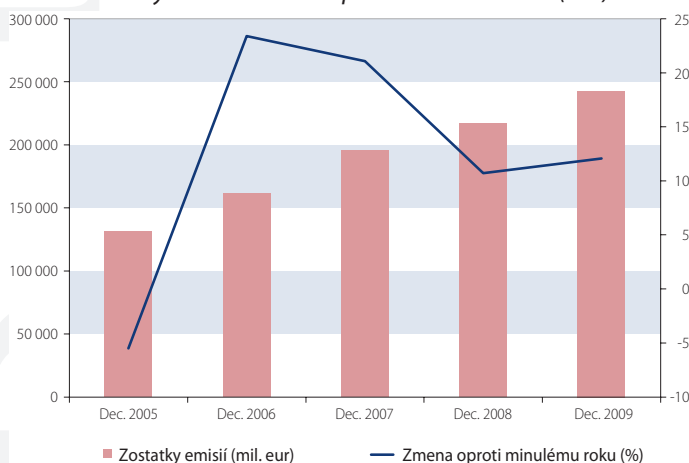
Národnej banke Slovenska vznikla povinnosť zostavovať štatistiku vydaných cenných papierov v súvislosti so vstupom Slovenska do eurozóny. Prvé údaje boli zaslané do ECB v októbri 2008, pričom NBS zostavila časový rad za dlhové cenné papiere od roku 1993 (do roku 1998 ide len o odhad) a za kótované akcie od roku 2001. Historické časové rady sú prezentované na internetovej stránke NBS². Štatistika sa zostavuje max. 5 týždňov po skončení referenčného obdobia.

Zdrojom pre zostavovanie štatistiky vydaných cenných papierov je príslušné opatrenie NBS³, prostredníctvom ktorého NBS zbiera údaje od Centrálného depozitára cenných papierov a Burzy cenných papierov v Bratislave. Obe tieto inštitúcie zasielajú do NBS aj ďalšie údaje, nevyhnutné na zostavenie tejto štatistiky. Dôležitým zdrojom za štátne cenné papiere je aj Agentúra pre riadenie dlhu a likvidity⁴. Pre emisie vydané na zahraničných trhoch sa významným zdrojom údajov stala Centralizovaná databáza cenných papierov (CSDB) vedená ECB. V minulosti sa ako zdroj využíval aj Centrálny register cenných papierov vedený v NBS (kde boli registrované pokladničné poukážky). Vstupom Slovenska do eurozóny však stratil na význame.

Zostatky emisií, resp. dlžná čiastka za vydané dlhové cenné papiere, (graf 1) sa na Slovensku za posledné štyri roky takmer zdvojnásobili (rast o viac ako 85 %, približne polovicu tohto rastu zapríčinilo posilnenie kurzu slovenskej koruny voči euru). Najväčší podiel z tejto sumy (graf 2) tvoria štátne cenné papiere (83,4%). Významnejšiu sumu za ostatné sektory predstavujú ešte dlhové cenné papiere emitované bankami (14,3%). Podiel zvyšných sektorov je zanedbateľný. Pre nefinančné spoločnosti a ostatných finančných sprostredkovateľov teda dlhové cenné papiere na Slovensku stále nepredstavujú dostatočnú alternatívu za bankové úvery.

Táto skutočnosť na druhej strane zjednodušuje zber a zostavovanie tejto štatistiky. Zdroje, ktoré NBS používa, nepredstavovali žiadnu zvýšenú záťaž pre vykazovacie subjekty (s výnimkou Centrálného depozitára cenných papierov a Burzy cenných papierov v Bratislave), nakoľko takmer všetky údaje už NBS mala k dispozícii. Navyše, za štátne cenné papiere sú k dispozícii dva samostatné zdroje údajov (okrem Centrálného depozitára cenných papierov aj Agentúra pre riadenie dlhu a likvidity). Podobná situácia je aj v prípade

Graf 1 Zostatky emisií a zmena oproti minulému roku (v %)

Zdroj: NBS.

1 Usmernenie ECB z 1. augusta 2007 o menovej štatistike a štatistike finančných inštitúcií a trhov (ECB/2007/9, príloha III, časť 12) (http://www.ecb.int/ceb/legal/pdf/L_34120071227sk00010232.pdf).

2 <http://www.nbs.sk/sk/statisticka-udaje/menova-a-bankova-statistika/statistika-vydanych-cennych-papierov>

3 Opatrenie NBS č. 16/2007 z 18. decembra 2007 o predkladaní výkazov burzou cenných papierov a centrálnym depozitárom cenných papierov na účely dohľadu nad finančným trhom. (http://www.nbs.sk/_img/Documents/legs/2007/opat16-07.pdf)

4 <http://www.ardal.sk/sk/statne-cenne-papiere>

dlhových cenných papierov vydaných bankami, pri ktorých dochádza k vzájomnej kontrole medzi štatistikou vydaných cenných papierov a bilančnou štatistikou. Nakoľko v týchto prípadoch hovoríme o sektoroch s najvyššími podielmi na vydaných cenných papieroch (spolu takmer 98%), pri ktorých má NBS k dispozícii dva navzájom nezávislé zdroje, môžeme hovoriť o vysokej hodnovernosti samotných údajov pri minimálnej vykazovacej záťaži subjektov.

Štatistika vydaných cenných papierov sa zostavuje na základe individuálnych údajov za jednotlivé emisie cenných papierov (tzv. *systém security-by-security, s-b-s*) a agregujú sa až výsledné sumy. Tento spôsob predstavuje náročnejšiu prácu pri zbieraní a zostavovaní štatistiky. Na druhej strane však následne umožňuje detailnejšiu analýzu údajov a zvyšuje ich kvalitu.

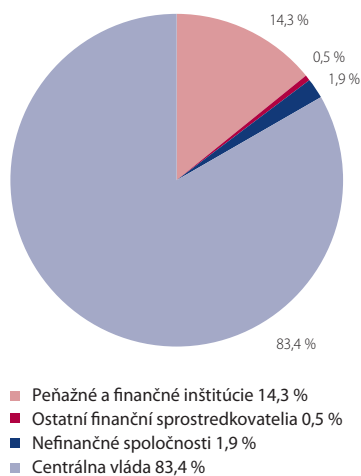
NBS si týmto spôsobom zároveň buduje vlastnú databázu vydaných cenných papierov, ktorá sa môže následne využívať aj na zostavovanie iných štatistík. Rovnako táto databáza slúži aj pri procese tzv. manažmentu kvality údajov (*data quality management*), v rámci ktorého NBS zodpovedá za hodnovernosť údajov v CSDB. Zmyslom celého tohto procesu je zodpovednosť jednotlivých národných centrálnych bánk za cenné papiere emitované rezidentmi a zároveň spoločné zdieľanie všetkých vydaných cenných papierov v rámci celého ESCB. Národná banka Slovenska tak má kvalitný zdroj údajov za cenné papiere, ktoré sú emitované rezidentmi Európskej únie, ale aj rezidentmi mimo nej. Do budúcnosti je dokonca predpoklad, že CSDB by plne nahradila štatistiku vydaných cenných papierov, ktorá by tak bola zostavovaná za eurozónu iba na úrovni ECB.

Údaje z tejto štatistiky využíva tak ECB, ako aj Banka pre medzinárodné zúčtovanie (BIS). V máji minulého roka vyšla Príručka pre štatistiku cenných papierov, časť 1: vydané dlhové cenné papiere (Handbook on securities statistics, Part 1: Debt securities issues)⁵, ktorá bola vydaná BIS, ECB a MMF. Vďaka štatistike vydaných cenných papierov sú požiadavky BIS plne pokryté a NBS nevníkla povinnosť zasielania ďalších údajov. V súčasnosti sa pripravuje vydanie druhej časti tejto príručky, venovanej držbe dlhových cenných papierov (Part 2: Debt securities holdings).

DRŽBA CENNÝCH PAPIEROV

Rovnakou témou, držbou cenných papierov, sa zaoberá aj ECB, avšak so záberom na všetky druhy cenných papierov (nielen na dlhové cenné papiere). Snaha o zostavovanie štatistiky držby cenných papierov bola už aj v minulosti, vzhľadom na náročnosť problematiky však bola odložená. Opätovná potreba jej zostavovania sa vynorila v súvislosti so svetovou finančnou krízou v roku 2008. ECB v rámci Výboru pre štatistiku (STC) zriadila špeciálnu skupinu, ktorej úlohou bolo navrhnúť možné riešenia. V súčasnosti prebiehajú ďalšie rokovania, pripravujú sa potrebné legislatívne zmeny a prebiehajú prvé pokusy o zostavovanie tohto typu štatistiky. Na tieto zmeny sa pripravuje aj NBS.

Graf 2 Podiel jednotlivých sektorov na emisných zostatkoch

Zdroj: NBS.

Náročnosť pri zostavovaní štatistiky držby cenných papierov spočíva v tom, že zákony v jednotlivých krajinách umožňujú zriaďovať aj tzv. držiteľské účty⁶. Z takýchto účtov sa však nedá presne identifikovať, či ide o konečného držiteľa cenného papiera, alebo o osobu, ktorá cenný papier spravuje v prospech tretej osoby (napr. banka alebo obchodník s cennými papiermi). Môže sa stať, a v praxi sa bežne stáva, že ani tretia osoba nie je konečným držiteľom cenného papiera, ale rovnako ho „len“ spravuje v prospech ďalšej osoby. Vzniká tzv. reťazenie správcov (*custody chain*), ktoré nemusí prebiehať len v rámci jednej krajiny. Z tohto dôvodu je potrebná spolupráca všetkých zúčastnených štátov. Aj preto celý proces v rámci eurozóny koordinuje ECB, resp. na svetovej úrovni má podobné ambície BIS.

ZHRNUTIE

V poslednom období, a to hlavne v nadväznosti na finančnú krízu z roku 2008, vzrástol význam štatistík súvisiacich s cennými papiermi. Dôkazom toho je aj koncentrované úsilie najvýznamnejších medzinárodných finančných inštitúcií (MMF, BIS, ECB) nielen vypracovať príručky, zjednotiť metodiku, ale aj zostavovať komplexnú štatistiku cenných papierov. Aj vďaka tejto štatistike by sme mali byť schopní podobnej kríze v budúcnosti predchádzať. Preto už nestačí zbierať agregované údaje od vybraných vykazovacích subjektov. Vhodnou alternatívou, ktorou sa uberajú súčasné trendy, sa ukazuje zbieranie a zostavovanie štatistík za cenné papiere na základe individuálnych údajov za každý cenný papier zvlášť (*s-b-s*) od subjektov zo všetkých sektorov. To je aj dôvod, prečo sa kladie taký dôraz na budovanie databáz cenných papierov. Aj napriek tomu, že na Slovensku cenné papiere ani zďaleka nie sú také rozšírené ako vo vyspelých ekonomikách, NBS sa už v súčasnosti podieľa na týchto prácach a pracuje aj na budovaní vlastnej databázy cenných papierov.

⁵ <http://www.imf.org/external/np/sta/wgsd/pdf/051309.pdf>

⁶ Na Slovensku to upravuje zákon č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách v znení neskorších predpisov, podľa stavu k 1. 1. 2010 v § 105a.

Štatistika poisťovní, kapitálového trhu a dôchodkového sporenia

Ing. Janka Sulíková a kol.
Národná banka Slovenska

Dňa 2. decembra 2004 vláda Slovenskej republiky prijala zákon č. 747/2004 Z. z., čím rozhodla o zriadení integrovaného dohľadu nad slovenským finančným trhom. Následne od 1. januára 2006 prešli všetky právomoci, kompetencie a zodpovednosť za dohľad nad činnosťou poisťovní, subjektov kapitálového trhu a subjektov dôchodkového sporenia na Národnú banku Slovenska, ktorá do konca roku 2005 vykonávala dohľad len nad činnosťou bánk. Z tohto dôvodu bol začiatkom roku 2006 odbor štatistiky rozšírený o nové oddelenie štatistiky poisťovní a kapitálového trhu (vrátane dôchodkového sporenia).

Hlavnou náplňou práce tohto oddelenia sa stalo zabezpečenie zberu, spracovania a uchovávanie údajov subjektov finančného trhu. Spracované údaje slúžia predovšetkým na účely vykonávania dohľadu a tiež na štatistické účely tak pre národné, ako aj nadnárodné inštitúcie. Hlavnými užívateľmi štatistických výstupov sú Štatistický úrad Slovenskej republiky, jednotlivé asociácie, ECB, OECD, Eurostat, CEIOPS (Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors), právnické a fyzické osoby, ktoré požadujú údaje na analytické a študijné účely.

Na zabezpečenie uvedených činností bol vytvorený informačný systém STATUS DFT. Jeho základom sa stal spoľahlivo fungujúci informačný systém STATUS, ktorý dlhodobo a bezpečne slúžil na získavanie údajov od bankových subjektov. Oba informačné systémy komunikujú prostredníctvom internetu a umožňujú tak obojsmernú komunikáciu medzi NBS a vykazujúcimi subjektmi. STATUS DFT pozostáva z dvoch subsystémov STAVYD-DFT a STATAN-DFT. Subsystém STAVYD-DFT zabezpečuje zber výkazov, ich kontrolu, spracovanie, uloženie v databáze a odoslanie do subsystému STATAN-DFT. Na realizáciu subsystému STAVYD-DFT bolo zvolené prostredie Lotus Notes 6.5 a MS Excel. Subsystém STATAN-DFT slúži na uloženie, spracovanie a analýzu dát. Táto časť systému je realizovaná na základe OLAP technológie v prostredí Oracle Express. Informačný systém tak v súčasnosti oboch jeho subsystémov umožňuje hlavne projektovanie vzorov vstupných výkazov, zber vstupných výkazov, projektovanie vzorov výstupov, projektovanie kontrolných väzieb a ich vyhodnocovanie atď.

Pre zefektívnenie komunikácie so spravodajskými subjektmi, urýchlenie spracovania údajov v NBS a vytvorenie jednotného skladu pre údaje od rôznorodých subjektov prebieha v súčasnosti analýza existujúceho a príprava nového systému zberu údajov prostredníctvom nového produktu pre štatistický zberový portál NBS, ktorý by mal v budúcnosti nahradiť IS STATUS a IS STATUS DFT.

Subjekty predkladajú výkazy, hlásenia a správy na základe vyhlášok a opatrení NBS, ktorých základný legislatívny rámec tvoria zákon č. 8/2008 Z. z. o poisťovníctve, zákon č. 597/2003 Z. z. o kolektívnom investovaní, zákon č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách, zákon č. 483/2001 Z. z. o bankách, zákon č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení, zákon č. 650/2004 Z. z. o doplnkovom dôchodkovom sporení, zákon č. 747/2004 Z. z. o dohľade nad finančným trhom (všetky v znení neskorších predpisov).

Všetky oblasti prešli v poslednom období významnými zmenami súvisiacimi predovšetkým so vstupom Slovenska do eurozóny. Začiatok roku 2009 bol charakteristický hlavne nadobudnutím účinnosti legislatívnych noriem, ktoré zohľadňovali zavedenie novej meny a aplikovali požiadavky a smernice Európskej únie.

Jednou z nových úloh bolo plnenie požiadavky nariadenia Rady (ES) č. 2533/98 o zbere štatistických informácií Európskou centrálnou bankou doplnené odporúčaním ECB/2008/9(2008/C 251/01) a nariadením Rady (ES) č. 951/2009 z 9. októbra 2009. V zmysle odporúčania sa pôvodný referenčný rámec spravodajských jednotiek predkladajúcich štatistické údaje ECB rozšíril o ekonomický sektor S.125 – poisťovacie spoločnosti a penzijné fondy (*Insurance Corporations and Pension Funds* – ďalej len ICPF), ktorý je definovaný Európskym systémom národných a regionálnych účtov (ESA 95) ako finančné spoločnosti a kvázispoločnosti, ktoré sa zaoberajú hlavne finančným sprostredkovaním ako následkom zo zdieľaného rizika. Tieto inštitúcie predstavujú významný podsektor finančných spoločností eurozóny z hľadiska finančných aktív a pasív.

NBS zabezpečuje zber týchto údajov na základe opatrenia NBS č. 21/2008 zo 4. novembra 2008 o predkladaní výkazov dôchodkovými správcovskými spoločnosťami a doplnkovými dôchodkovými spoločnosťami na štatistické účely a opatrenia NBS č. 27/2008 zo 16. decembra 2008

o predkladaní výkazov poisťovňami a pobočkami zahraničných poisťovní na štatistické účely a o zmene opatrenia NBS č. 4/2008 o predkladaní výkazov, hlásení, prehľadov a iných správ poisťovňami a pobočkami zahraničných poisťovní. Údaje sú zbierané za jednotlivé dôchodkové fondy a doplnkové dôchodkové fondy a za poisťovne.

Zámerom ECB je zostavovanie platobnej bilancie a finančných účtov za eurozónu a na tento účel získavanie štatistických údajov v súlade s metodikou a klasifikáciami nariadenia Rady (ES) č. 2223/96 o Európskom systéme národných a regionálnych účtov v Spoločenstve. Štatistické údaje o ICPF sú pre ECB obzvlášť hodnotné, nakoľko ich využíva pri podrobnej analýze finančnej stability. Uvedené subjekty sú významnými investormi na finančnom trhu a sú prepojené s už dohliadanými bankami a ostatnými finančnými inštitúciami a sprostredkovateľmi. Predstavujú istenie finančnej stability pre domácnosti a firmy prostredníctvom poistenia rizika. Poisťovne a penzijné fondy poskytujú finančné prostriedky bankám, firmám a vláde prostredníctvom investovania do cenných papierov, kde v európskom meradle sú poprednými investormi najmä v oblasti dlhových cenných papierov.

Pracovníci odboru štatistiky NBS sa zúčastňujú na implementácii týchto požiadaviek, pozostávajúcej z preverenia dostupnosti zdrojových údajov za poisťovne a penzijné fondy za aktuálne vykazované obdobia i za historické obdobia od roku 2006. Následne sa začalo so zostavovaním a poskytovaním údajov. Súborné údaje sa zostavujú za celý sektor ICPF S.125 (a následne samostatne v členení na S.1251 poisťovne a S.1252 penzijné fondy) v štvrťročnej periodicite v súlade s krátkodobým prístupom, t. j. v termíne T + 85 kalendárnych dní, a tiež ročne z auditovaných údajov v termíne T + 9 mesiacov. Údaje sa zbierajú a vykazujú za stavy a toky finančných aktív a pasív.

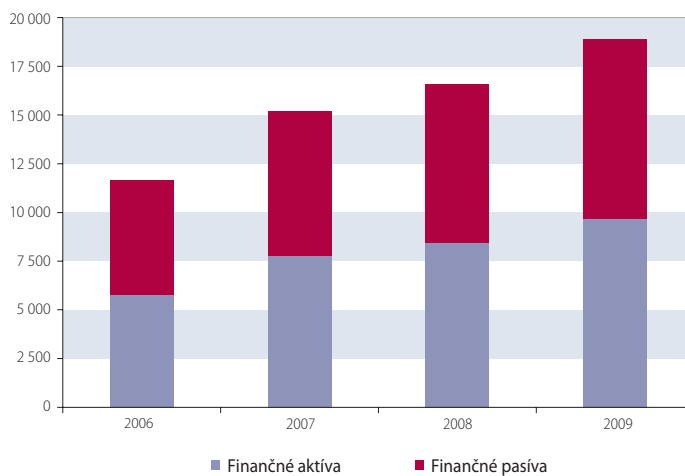
V zmysle hodnotiacej správy ECB bola SR vyhodnotená ako krajina s vysokým pokrytím údajov a splnením transmisných podmienok z hľadiska včasnosti doručenia údajov, členenia a poskytnutia časových radov a jedna z mála krajín, ktorá vykazuje problémovú oblasť transakcií v takmer plnom pokrytí a v štvrťročnej periodicite.

V súčasnosti ECB využíva tieto údaje na interné analytické účely. Začiatok pravidelného zverejňovania údajov za sektor ICPF je plánovaný na jeseň 2010, dovtedy však musia prejsť ďalším hodnotením kvality. Tento proces je naplánovaný na druhý štvrťrok 2010. V tomto roku sa takisto plánuje skrátiť termín vykazovania na T + 80 kalendárnych dní. Štatistika ICPF a jej vykazovanie pre ECB bude zahrnuté v usmernení ECB/2007/9 o menovej štatistike a štatistike finančných inštitúcií a trhov.

TROCHA ŠTATISTIKY O ŠTATISTIKE

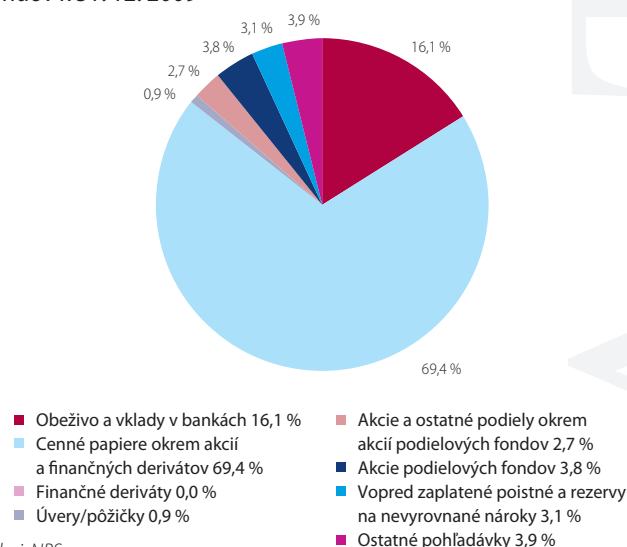
V priebehu roku 2009 komunikovalo prostredníctvom informačného systému STATUS-DFT s Národnou bankou Slovenska 237 subjektov, a to 24 subjektov poisťovného trhu, 169 subjektov kapitálového trhu a 44 subjektov trhu dôchodkového sporenia.

Graf 1 Vývoj finančných aktív a pasív poisťovní a dôchodkových fondov (v mil. EUR)

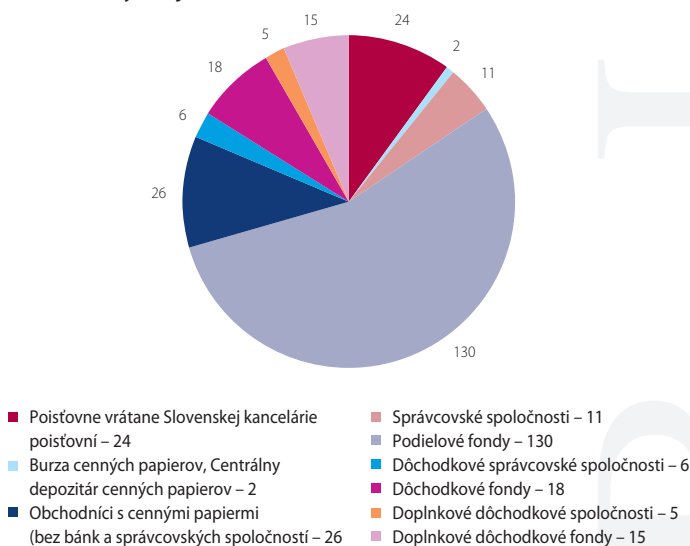
Zdroj: NBS.

Graf 2 Štruktúra finančných aktív poisťovní a dôchodkových fondov k 31. 12. 2009

Zdroj: NBS.

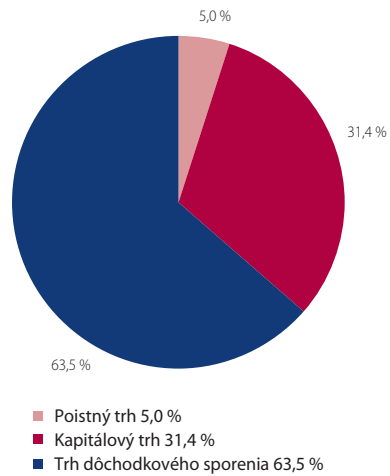
Graf 3 Počty subjektov finančného trhu v roku 2009

Zdroj: NBS.

Graf 4 Podiel prijatých výkazov jednotlivých segmentov finančného trhu za rok 2009

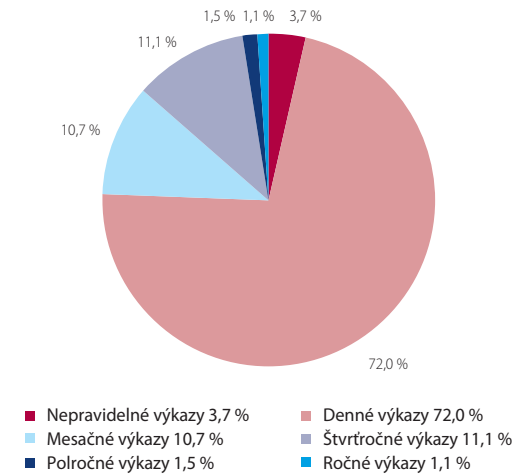

Zdroj: NBS.

Za ukončený kalendárny rok bolo zatiaľ prijatých viac ako 40 tisíc výkazov. Tento proces ešte nie je skončený, nakoľko vykazovacia povinnosť subjektov sa končí až zaslaním auditovaných účtovných výkazov, čo pri niektorých spoločnostiach je až 6 mesiacov po skončení riadneho účtovného obdobia.

Charakteristickou črtou vykazovania je rôzna periodicitá predkladania výkazov, ktorá vyplýva zo špecifik a potrieb dohľadu v jednotlivých segmentoch finančného trhu a zo štatistických potrieb NBS. Z hľadiska periodicity sa výkazy v databáze vstupných dokumentov delia na nepravideľné, ktoré sa zasielajú v prípade vzniku skutoč-

Graf 5 Podiel spracovaných výkazov za rok 2009 podľa periodicity

Zdroj: NBS.

nosti, a na pravidelné, ktoré sa zasielajú denne, dekadne, mesačne, štvrťročne, polročne a ročne. Na základe tejto skutočnosti za rok 2009 bolo spracovaných okolo 2 tisíc nepravideľných výkazov a 39 tisíc pravidelných výkazov.

Výrazná kvalitatívna zmena sa očakáva v oblasti výkazníctva subjektov poisťného trhu, ktorú prinesie systém Solvency II s predpokladaným termínom zavedenia v roku 2011. Zameriava sa na harmonizáciu podmienok zverejňovania informácií, ich transparentnosť a konzistentnosť v rámci Európskej únie a bude mať výrazný dopad na štruktúru a formu predkladaných údajov subjektmi poisťného trhu SR.

Štatistika nebankových subjektov

Ing. Branislav Sodoma, Ing. Martina Mydlová, Margita Tilandyová
Národná banka Slovenska

Oblasť štatistiky nebankových subjektov zabezpečuje a zodpovedá za zber a spracovanie štatistického výkazníctva od právnických a fyzických osôb s výnimkou bánk a pobočiek zahraničných bánk, vychádzajúc z potrieb zostavovania platobnej bilancie, medzinárodnej investičnej pozície a štatistiky priamych zahraničných investícií.

Povinnosť predkladania hlásení je upravená v ustanoveniach § 8 zákona NR SR č. 202/1995 Z. z. Devízový zákon a zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov, v znení zákona č. 602/2003 Z. z. Štruktúra, rozsah, obsah, členenie, termíny, forma, spôsob, postup a miesto predkladania je ustanovená opatrením NBS č. 634/2008 Z. z.

Hlásenia sa zbierajú v papierovej forme. Zber hlásení sa realizuje s mesačnou, štvrtročnou a ročnou periodicitou, hlásenia o kótovaných akciách a portfóliových investíciách sa podávajú vždy pri zaznamenananej zmene. Na spracovanie údajov v NBS sa používa systém IS DEVOHP.

V dôsledku vstupu Slovenskej republiky do EÚ a do eurozóny prešli hlásenia nebankových subjektov viacerými zmenami. Významná skupina vykazujúcich jednotiek začala po splnení požadovaných kritérií vykazovať podľa medzinárodných účtovných štandardov. Druhá skupina naďalej používa slovenské účtovné štandardy. Pri zapracovaní požiadaviek do metodických pokynov medzinárodných organizácií – ECB, Eurostatu a MMF – sú preto dôležité aj existujúce národné pomery. V dôsledku zmien vyplývajúcich z platnej legislatívy sa metodické pokyny pravidelne jedenkrát ročne prehodnocujú a aktualizujú.

Vykazujúce jednotky prostredníctvom mesačného hlásenia DEV(NBS)1-12 predkladajú údaje o vzťahoch s priamymi zahraničnými investormi so sídlom v zahraničí, s podnikmi priamej investície v zahraničí, s podnikmi v rámci konsolidovaného celku a ostatnými subjektmi so sídlom v zahraničí za krajiny spolu, ak zahraničné aktíva alebo pasíva majú k dátumu zostavenia hlásenia hodnotu 700 000 € a viac.

Mesačné hlásenie sa skladá z piatich častí a jeho spracovanie prebieha v dvoch fázach. Prvý termín, stanovený do 10. dňa kalendárneho mesiaca nasledujúceho po mesiaci, v ktorom dosiahli vykazujúce jednotky hranicu 700 000 €, je určený na spracovanie 400 až 450 prioritných spoločností, predstavujúcich 70% z celkového objemu. Druhý termín je určený na 25. deň kalendárneho mesiaca nasledujúceho po mesiaci, v ktorom dosiahli vykazujúce jednotky hranicu 700 000 €. Po tomto termíne sa v systéme nachádzajú spracované hlásenia od všetkých vykazujúcich subjektov.

Od 1. januára 2007 sú hlásenia doplnené o požiadavku na vykazovanie agregovaných údajov

voči krajinám eurozóny. Súčasne bola do mesačných hlásení zapracovaná požiadavka na vykazovanie účtovných hodnôt vlastného imania (účtová trieda 41 – Kapitálové fondy, 42 – Fondy tvorené zo zisku a prevedené výsledky hospodárenia).

V súvislosti so vstupom Slovenskej republiky do eurozóny sa do metodických pokynov premietli niektoré ustanovenia zákona č. 659/2007 Z. z. o zavedení meny euro v Slovenskej republike. Špeciálne inštrukcie, v súlade so zákonom o účtovníctve a postupmi účtovania, sa vzťahovali najmä na spôsob oceňovania majetku, záväzkov a preddavkov k 31. 12. 2008, na spôsob oceňovania základného imania vykazujúcich jednotiek po 1. 1. 2009 a na spôsob prenosu vykazovaných údajov s ohľadom na konverziu na euro k 1. 1. 2009.

Za rok 2002 vykazujúce jednotky predložili prvýkrát ročné hlásenia PZI(NBS)1-01 a PZI(NBS)2-01. V uvedených hláseniach sa uvádzajú podrobné informácie o vlastnom imaní, priznaných a vyplatených dividendách a podieloch na zisku, o spoločníkoch a akcionároch so sídlom alebo bydliskom v zahraničí s podielom na základnom imaní vykazujúcej jednotky najmenej 10%, spoločnostiach z konsolidovaného celku so sídlom v zahraničí, finančných investíciách vykazujúcich jednotiek s podielom najmenej 10% na základnom imaní subjektu so sídlom v zahraničí a podobne. Pracovníci oddelenia štatistiky nebankových subjektov spolupracujú so spracovateľmi hlásení a vykázané údaje porovnávajú so súvahou a výkazom ziskov a strát vykazujúcich jednotiek.

Ročné hlásenia o priamych zahraničných investíciách v tuzemsku a priamych investíciách v zahraničí predkladá približne 3 460 spoločností. Sú východiskom pre revíziu prvotných údajov o priamych investíciách z mesačných, resp. štvrtročných hlásení. Prvotné údaje o PZI sa považujú vždy za predbežné a k ich revízií (a tým aj k revízií bilancie výnosov bežného účtu platobnej bilancie) dochádza po spracovaní údajov z ročných hlásení zhruba 17 až 18 mesiacov po skončení príslušného obdobia.

V súčasnosti prebiehajú práce na príprave štatistického zberového portálu v NBS. Nový integrovaný informačný systém by mal zjednotiť formu získavania štatistických údajov pre všetky vykazujúce jednotky. Súčasne by mal zabezpečiť aj elektronický zber a spracovanie všetkých hlásení, ktoré podliehajú devízovej ohlasovacej povinnosti.

Štatistika štvrťročných finančných účtov v Slovenskej republike

Ing. Ján Seman, PhD.
Národná banka Slovenska

Štvrťročné finančné účty sú neoddeliteľnou súčasťou Európskeho systému národných účtov ESA 95. Ich hlavnou úlohou je poskytnúť vyčerpávajúce informácie o finančných tokoch medzi jednotlivými subjektmi národného hospodárstva a medzi domácimi a zahraničnými subjektmi, respektíve údaje o objeme (stavoch) finančných aktív, s ktorým tieto ekonomické subjekty disponujú. Na základe takto získaných informácií možno analyzovať najmä transmisný mechanizmus menovej politiky centrálnej banky a prostredníctvom objemu a štruktúry vlastnených finančných aktív a objemu a štruktúry finančnej zadlženosti ekonomických subjektov sledovať mieru stability finančného systému krajiny.

- 1 Metóda zberu zdrojových dát na účely prípravy ŠFÚ je uvedená v časti Zdroje dát na zostavovanie ŠFÚ.
- 2 Podľa ESA 95 toky a stavy vysvetľujú ekonomické procesy vo všetkých typoch ekonomických aktív a pasív, t. j. vo finančných aj v nefinančných aktívach a pasívach.
- 3 Pojem finančný účet podľa definície ESA 95 znamená v rámci postupnosti národných účtov jeden z účtov akumulácie, ktorý predstavuje transakcie zahŕňajúce finančné aktíva a pasíva (stavy finančných aktív a pasív sa označujú ako súvaha). Inak povedané, ŠFÚ ako celok sú súčasťou tak účtov akumulácie (transakcie), ako aj súvahových účtov (stavy).

Národná banka Slovenska je primárne zodpovedná za zostavovanie a publikáciu štvrťročných finančných účtov (ďalej len ŠFÚ) celej ekonomiky okrem sektora verejnej správy, ktorý je v gestii Štatistického úradu Slovenskej republiky. Pri príprave ŠFÚ NBS taktiež úzko spolupracuje s Ministerstvom financií SR a so subjektmi finančného sektora. Údaje od nefinančných subjektov získava NBS z výkazov ŠÚ SR, z platobnej bilancie zostavovanej NBS alebo z už existujúcich štatistických výkazov, čiže z údajov protistrán¹ (napr. podrobnosti o vkladoch domácností v bankách sa nezískavajú priamo od domácností, ale zo štatistických výkazov bánk).

ŠFÚ V SYSTÉME ESA 95

Systém ESA 95 zachytáva dva základné druhy informácií: toky a stavy². Toky sa vzťahujú na činnosti a účinky vyplývajúce z javov, ktoré nastali v rámci daného časového obdobia (napríklad prírastok nových vkladov domácností za jeden štvrťrok), zatiaľ čo stavy sa vzťahujú na určitý stanovený časový moment (celkový objem všetkých vkladov domácností na konci konkrétneho štvrťroka).

TOKY FINANČNÝCH AKTÍV A PASÍV

Toky predstavujú tvorbu, transformáciu, výmenu, prevod alebo zánik finančného aktíva alebo pasíva, pričom existujú dva druhy ekonomických tokov: a) transakcie a b) ostatné zmeny aktív.

Finančné transakcie predstavujú transakcie s finančnými aktívami a pasívami medzi jednotlivými ekonomickými subjektmi v rámci jednej krajiny a medzi domácimi a zahraničnými subjektmi, zaznamenané na finančnom účte³. Obsahujú informáciu o reálnom nadobudnutí a úbytku finančných aktív a pasív, čiže nezahŕňajú zmeny finančných aktív a pasív spôsobené zmenou ceny, klasifikácie a štruktúry.

Ostatné zmeny aktív a pasív zaznamenávajú zmeny, ktoré nie sú výsledkom transakcií. Roz-

delujú sa na ostatné zmeny objemu aktív a pasív a zisky a straty na majetku.

Ostatné zmeny objemu aktív a pasív zahŕňajú zmeny, ktoré vznikli následkom reklasifikácie a reštrukturalizácie inštitucionálnych sektorov alebo finančných aktív a pasív, ako aj jednostranné zrušenie dlhu a zabavenie aktív bez kompenzácie.

Zisky a straty na majetku sú výsledkom zmien cien aktív, t. j. vyskytujú sa pri všetkých finančných aktívach a pasívach v dôsledku ich držby bez ich akejkoľvek transformácie.

STAVY FINANČNÝCH AKTÍV A PASÍV

Stavy predstavujú finančný majetok pozostávajúci z finančných aktív a pasív v určitom časovom momente a zaznamenávajú sa na začiatku a na konci každého účtovného obdobia (počiatočná a konečná súvaha). Systém ESA 95 je v rámci svojho ohraničenia vyčerpávajúci, pokiaľ ide o toky aj o stavy. To znamená, že všetky zmeny stavov možno úplne vysvetliť zaznamenanými tokmi.

Podľa opisu finančných stavov a tokov by kompletný finančný účet za národné hospodárstvo za konkrétny štvrťrok vyzeral takto:

hodnota finančného aktíva/pasíva v počiatočnej súvahe

- + finančná transakcia: celková hodnota nadobudnutých aktív/pasív mínus celková hodnota predaných aktív/pasív v priebehu účtovného obdobia
- + ostatné zmeny v objeme aktív a pasív
- + zisky a straty na majetku

= hodnota finančného aktíva/pasíva v záverečnej súvahe

ZDROJE ÚDAJOV NA ZOSTAVOVANIE ŠFÚ

Ako už bolo uvedené, hlavnou úlohou ŠFÚ je poskytnúť komplexný obraz o finančných tokoch

v rámci domácej ekonomiky aj vo vzťahu k zahraničiu. V tejto súvislosti je dôležité zabezpečiť maximálne možné pokrytie všetkými dostupnými údajmi na vytváranie kvalitných údajových a analytických výstupov, ako aj porovnateľnosť týchto údajov v čase.

ŠFÚ AKO KOMPILOVANÁ ŠTATISTIKA

Keďže ŠFÚ reprezentujú všetky finančné transakcie medzi všetkými subjektmi v národnom hospodárstve a vo vzťahu k zahraničiu, je potrebné pri ich zostavovaní využívať rôzne údajové zdroje. Obsah týchto údajových zdrojov je zameraný buď na špecifickú oblasť podnikania (napríklad údaje z výkazov za inštitucionálne sektory S.121 a S.122 – peňažné finančné inštitúcie), t. j. sú zamerané na ekonomické činnosti a finančné nástroje súvisiace so špecifickým sektorom, alebo sú zamerané na špecifický druh finančného nástroja (napríklad údaje o cenných papieroch získavané z databázy Centrálného depozitára). Takto získané údaje sa považujú za čiastkové primárne vstupy a ŠFÚ sú preto až sekundárnym výstupom z uvedených zdrojov. Celková kvalita, časová dostupnosť a vzájomná porovnateľnosť vo veľkej miere závisia od uvedených vstupných štatistík.

ÚDAJOVÉ POKRYTIE A ZDROJE NA ZOSTAVOVANIE ŠFÚ

Objem dostupných údajov pre potreby ŠFÚ je rôzny a líši sa medzi jednotlivými sektormi a subsektormi, ako aj medzi jednotlivými finančnými nástrojmi. NBS v zásade používa dva druhy zdrojových údajov: interné a externé. Najspoľahlivejšie a najúplnejšie sú interné údajové zdroje, z ktorých sa čerpajú údaje pre sektory S.12 Finančné korporácie a S.2 Zvyšok sveta, Dôvodom je skutočnosť, že NBS vykonáva dohľad nad finančnými trhmi a má teda dlhodobé skúsenosti so zberom údajov z finančných inštitúcií a môže získavať údaje od všetkých subjektov v rámci daného sektora. Relevantné údajové zdroje pre sektory a subsektory ESA 95 sú uvedené v tab. 1.

V rámci externých údajových zdrojov hrá najvýznamnejšiu úlohu ŠÚ SR a MF SR, v spolupráci s ktorými je možné nielen zostaviť ŠFÚ, ale aj porovnávať ŠFÚ so štvrťročnými nefinančnými účtami a s ročnými finančnými účtami, za ktoré je zodpovedný ŠÚ SR (tab. 2).

V rámci externých údajových zdrojov hrá najvýznamnejšiu úlohu ŠÚ SR a MF SR, v spolupráci s ktorými je možné nielen zostaviť ŠFÚ, ale aj porovnávať ŠFÚ so štvrťročnými nefinančnými účtami a s ročnými finančnými účtami, za ktoré je zodpovedný ŠÚ SR (tab. 2).

KONZISTENTNOSŤ ÚDAJOV

V mnohých prípadoch sú údaje o konkrétnom finančnom nástroji k dispozícii od obidvoch príslušných sektorov, resp. subsektorov. Napriek tomu, že obidve strany vykazujú údaje o rovnakom finančnom nástroji (jeden sektor vykazuje ako aktívum, druhý ako pasívum), často sa tieto údaje navzájom líšia. Uvedený nesúlad nemusí byť problém pre zdrojové sektory, avšak pre zostavovanie ŠFÚ ako konzistentného systému je identifikácia a následné odstránenie zistených rozdielov kľúčovou úlohou. Vzniknuté rozdiely nemusia byť nevyhnutne výsledkom chýb v jednej zo zdrojových štatistík. Môže ísť o viacero dôvodov. Jednou z hlavných príčin je odlišná metodika vykazovania údajov v jednotlivých sektoroch. To znamená

Tabuľka 1 Interné zdroje údajov za jednotlivé sektory a subsektory ESA 95

Sektor	Zdroj
S.121 + S.122 Centrálna banka a Ostatné peňažné finančné inštitúcie	Menová a finančná štatistika
S.123 Ostatní finanční sprostredkovatelia	Štatistika finančných sprostredkovateľov (lízingové spoločnosti, faktoringové spoločnosti a spoločnosti splátkového predaja) a štatistika podielových fondov
S.124 Finančné pomocné inštitúcie	Štatistika správckových spoločností podielových fondov, obchodníkov s cennými papiermi, burzy a centrálného depozitára, spoločností spravujúcich dôchodkové fondy a doplnkové dôchodkové fondy
S.125 Poistovacie spoločnosti a penzijné fondy	Finančné súvahy a štatistické údaje o poisťovniach, dôchodkových fondoch a doplnkových dôchodkových fondoch
S.2 Zvyšok sveta	Platobná bilancia a medzinárodná investičná pozícia

Tabuľka 2 Externé zdroje údajov za jednotlivé sektory a subsektory ESA 95

Sektor	Zdroj
S.11 Nefinančné spoločnosti	Výberové zisťovanie vybraných podnikov (ŠÚ SR)
S.13 Verejná správa S.1311 Ústredná štátna správa S.1313 Územná samospráva S.1314 Fondy sociálneho zabezpečenia	Finančné súvahy subjektov verejného sektora (MF SR) a štvrťročné finančné účty vlády (ŠÚ SR), Štátny záverečný účet (MF SR)
S.14, 15 Domácnosti a NISD*	Výberové zisťovanie domácností (ŠÚ SR)

* Neziskové inštitúcie slúžiace domácnostiam.

Tabuľka 3 Prehľad oceňovania finančných nástrojov v ŠFÚ*

Finančný nástroj	Spôsob ocenenia
Menové zlato a zvláštne práva čerpania	
Menové zlato	Trhová cena
Zvláštne práva čerpania	Menovitá hodnota**
Obeživo a vklady	Menovitá hodnota
Cenné papiere okrem akcií	Menovitá hodnota + trhová cena
Pôžičky	Menovitá hodnota
Kótované akcie	Trhová cena
Nekótované akcie	Základné imanie v účtovnej hodnote
Ostatné podiely	Menovitá hodnota
Akcie podielových fondov	Trhová cena
Poistno-technické rezervy	Trhová cena
Ostatné pohľadávky a záväzky	Účtovná hodnota

* Úroky z finančných aktív a pasív sú zaznamenané v ŠFÚ do príslušného finančného nástroja, ako keby boli reinvestované.

** Menovitá hodnota je cena finančného nástroja, ktorá je uvedená na peňažných prostriedkoch, alebo suma, na ktorú pohľadávky/záväzky znejú.

4 V niektorých sektoroch existujú údaje iba o transakciách, v ďalších sú údaje iba o ostatných tokoch. Existujú aj sektory, v ktorých niektoré subjekty vykazujú údaje o transakciách, iné subjekty v rámci toho istého sektora vykazujú iba údaje o netransakciách. Existujú aj sektory, ktoré nevykazujú žiadne údaje potrebné na výpočet transakcií. V takom prípade sa kombinuje výpočet rozdielu údajov o stavoch medzi dvoma po sebe nasledujúcimi štvrťrokmi a údajov získaných od protistrán.

napríklad rozdielnu definíciu finančného nástroja alebo ocenenie toho istého nástroja v účtovných a štatistických výkazoch jednotlivých sektorov. Ďalším zdrojom rozdielov môžu byť napríklad aj iné obdobie aktualizácie vykazovaných údajov alebo odlišný okamih zaznamenania finančnej transakcie (napríklad nákup akcií uskutočnený 30. 3. môže byť zaznamenaný vo výkazoch jedného sektora ako transakcia za 1. štvrťrok a v druhom sektore môže byť zaznamenaný ako transakcia za 2. štvrťrok konkrétného roka). Vzhľadom na to, že do úvahy treba brať aj možné chyby, vyššie nároky sa kladú na používateľov údajov, ktorí majú zabezpečiť spoľahlivé kontrolné mechanizmy získavaných údajov.

Princíp konzistentnosti údajov je nadradený všetkým ďalším princípom zostavovania ŠFÚ. Dôležitý je predovšetkým v súvislosti so zaznamenávaním správnej hodnoty finančných nástrojov, keďže cenu jedného aktíva (týka sa to predovšetkým dlhových a majetkových cenných papierov) môže inak vnímať majiteľ aktíva a inak dlžník (emitent). Všeobecne je možné použiť princíp trhového ocenenia iba pri finančných aktívach, ktoré sú verejne obchodované na trhu; v opačnom prípade je potrebné zvoliť iný ekonomický koncept ocenenia finančného aktíva (tab. 3).

PROTISTRANY

Štvrťročné finančné účty umožňujú sledovať finančné toky v ekonomike prostredníctvom jednotlivých finančných nástrojov, pričom v prípade, že určitý finančný nástroj je aktívom jedného sektora, automaticky sa musí zobrazit ako pasívum iného sektora. Uvedený podvojný zápis finančných nástrojov dáva možnosť zbierať údaje o jednom finančnom toku tak od subjektu, ktorý vlastní určité finančné aktívum, ako aj od subjektu, ktorý uvedené aktívum vydáva, čiže od dlžníka (napríklad v prípade cenných papierov je emitent dlžníkom voči majiteľovi cenného papiera). V prípade určitých finančných nástrojov, keď je k dis-

pozícii údaj iba od jedného z účastníkov finančnej transakcie v členení podľa protistrán, je druhý účastník finančnej transakcie určený automaticky, čiže z protistrany. Uvedený systém získavania údajov z protistrán sa používa predovšetkým pri získavaní údajov o sektoroch, od ktorých nie je možné zbierať presné údaje (napríklad sektor domácnosti).

PROCES ZOSTAVOVANIA ŠFÚ

V procese zostavovania ŠFÚ zohrávajú kľúčovú úlohu nasledujúce faktory: časová dostupnosť údajov, kvalita v zmysle metodických požiadaviek a požadovaná štruktúra existujúcich údajov. „Prichádzajúce“ údaje je potrebné priebežne vyhodnocovať z pohľadu ich úplnosti, kvality a ekonomickej interpretovateľnosti a priebežne bilancovať strany aktív a pasív. V prípade, že sú pri určitom finančnom nástroji vykazované medzi sektormi alebo v rámci sektorov odlišné údaje o aktívach jedného sektora a pasívach druhého sektora, analyzujú sa možné príčiny odlišností a prijíma sa konsenzus o „uprednostnení“ kvalitnejšieho zdroja údajov, podľa ktorého dôjde k vybilancovaniu protistrán aktív a pasív na rovnakú hodnotu. V určitých prípadoch, keď je možné presne identifikovať zdroj údajov (v prípade subjektov finančného trhu a verejného sektora), uskutočňujú sa aj konzultácie s uvedenými subjektmi zdrojových údajov s cieľom overenia správnosti vykázaných údajov a odstránenia možných chýb a nepresností.

Pri zostavovaní a bilancovaní stavov a transakcií v ŠFÚ existujú určité odlišnosti. Vo väčšine inštitucionálnych sektorov sú vo všeobecnosti dostupnejšie a kvalitnejšie údaje o stavoch. Údaje o transakciách sú dostupné úplne alebo čiastočne vo väčšine sektorov s výnimkou sektorov S.11 – nefinančné spoločnosti a S.14,15 – domácnosti a neziskové inštitúcie slúžiace domácnostiam. Úplná alebo čiastočná dostupnosť údajov o transakciách vo väčšine sektorov súvisí

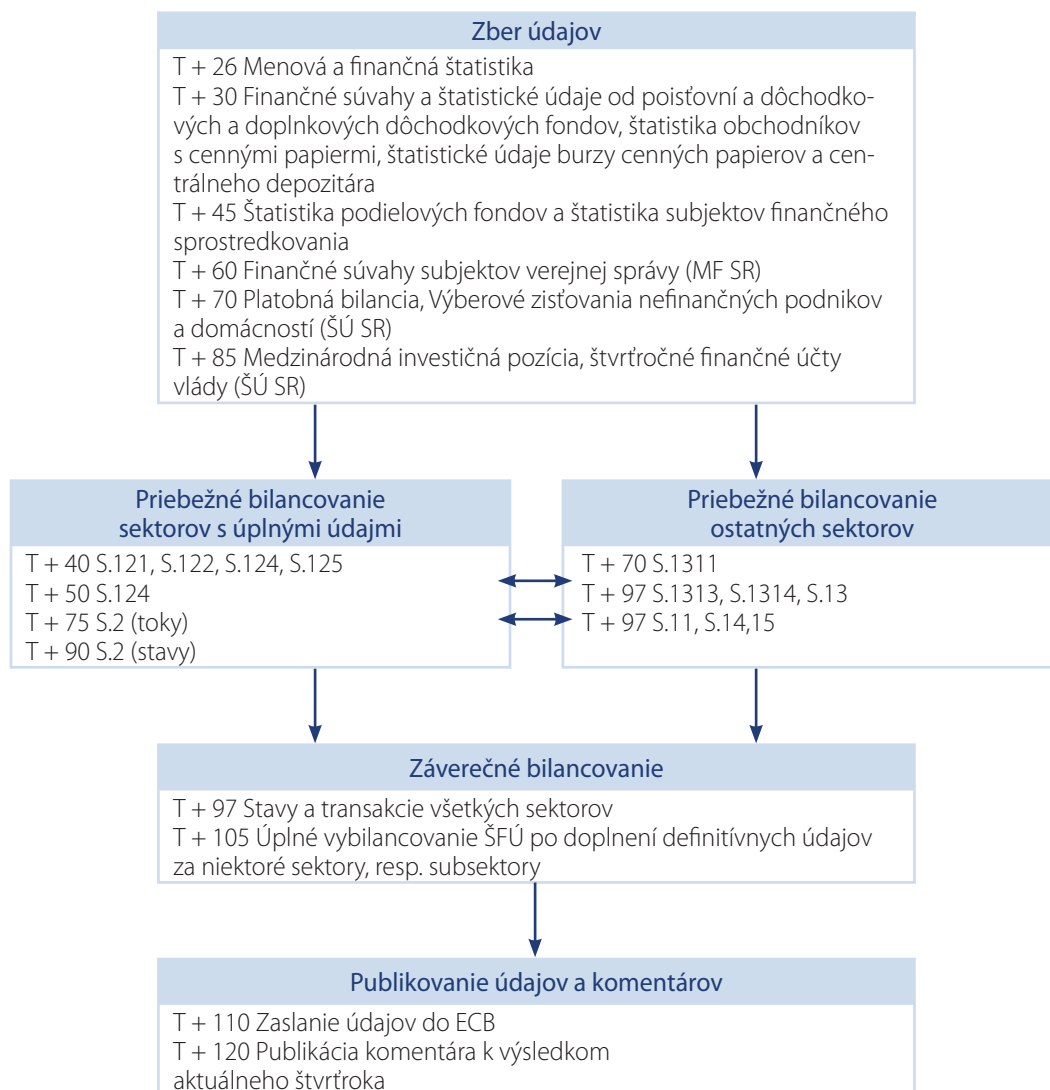

so skutočnosťou, že údaje o transakciách možno zostaviť dvoma odlišnými metódami. Prvou je tzv. priama metóda, t. j. jednotlivé sektory poskytujú údaje priamo o transakciách. Druhá metóda, tzv. nepriama metóda, znamená v prvej fáze zber údajov o stavoch, preceneniach, reklasifikáciách a kurzových rozdieloch údajov za jednotlivé finančné nástroje, pričom údaj o transakcii sa získa ako rozdiel stavov medzi dvoma štvrťrokmi po od-

počítaní hodnôt o ostatných tokoch (precenenia, reklasifikácie a kurzové rozdiely). Keďže sa medzi jednotlivými sektormi a v rámci jednotlivých sektorov vyskytujú rôzne typy údajov na výpočet transakcií⁷, transakcie sa vypočítavajú kombináciou oboch spomínaných metód.

Nasledujúca schéma opisuje postup zostavovania ŠFÚ spolu s uvedením počtu kalendárnych dní, kedy sú údaje k dispozícii:

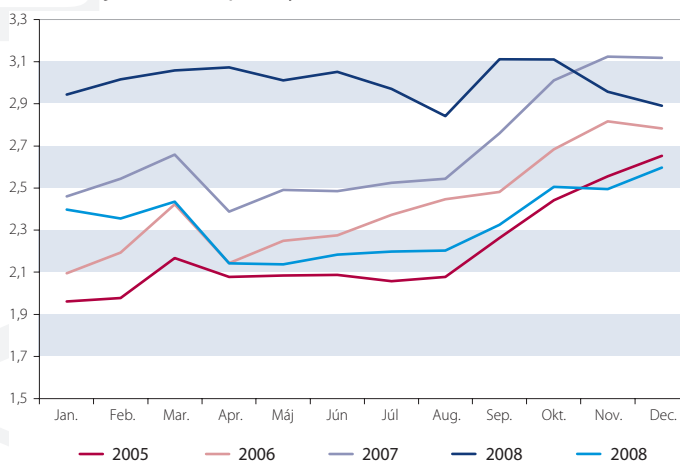
Vplyv krízy na slovenský finančný sektor v roku 2009 a makrostresové testovanie

Ján Klacso a Štefan Rychtárik
Národná banka Slovenska

¹ Všetky údaje a výpočty uvedené v článku vychádzajú z Analýzy slovenského finančného sektora za rok 2009: <http://www.nbs.sk/sk/publikacie/publikacie-nbs/analzy-slovenskeho-financneho-sektora>.

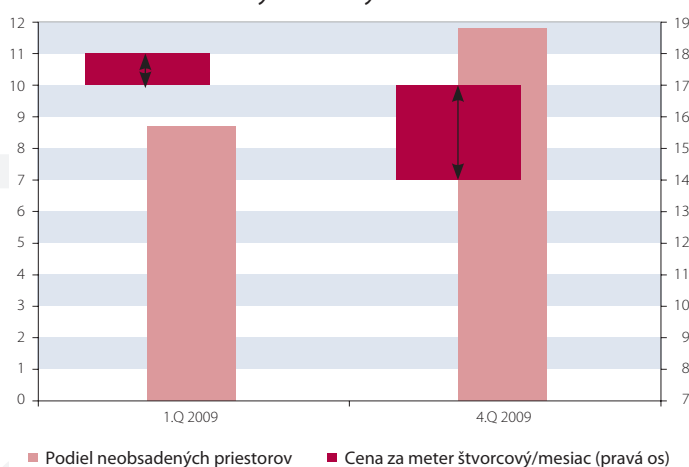
Nedôvera na finančných trhoch v lete 2007, ktorá v roku 2008 postupne prerástla do globálnej finančnej krízy, nemala na slovenský finančný sektor významný vplyv. Na začiatku roka 2009 však už môžeme hovoriť o zásadnejších dopadoch, keďže kríza nepriaznivo zasiahla reálnu ekonomiku. Voči nej je finančný sektor vystavený podstatne viac ako voči svetovým finančným trhom.¹

Graf 1 Objem tržieb v priemysle (v mld. eur)

Zdroj: ŠÚ SR.

Graf 2 Obsadenosť a ceny komerčných nehnuteľností

Zdroj: CBRE.

Poznámky: Cena je za tzv. „prime rate“. Graf znázorňuje interval, v ktorom sa ceny nachádzali v danom štvrtroku.

Hlavným kanálom vplyvu krízy na slovenský finančný sektor sú zmeny v reálnej ekonomike na Slovensku a v krajinách kam smeruje slovenský export. Druhým kanálom ostáva vystavenie voči vývoju na finančných trhoch. Samostatným faktorom je zahraničné vlastníctvo väčšiny subjektov slovenského finančného sektora.

VPLYV ZMIEN V REÁLNEJ EKONOMIKE

Prvý kvartál roka 2009 sa niesol v duchu významného poklesu aktivity podnikov a vysokého rastu nezamestnanosti. Slovenský podnikový sektor trpel najmä poklesom exportu, ktorý bol výsledkom slabšej spotreby v cieľových krajinách. Prepad aktivity zaznamenali takmer všetky odvetvia, pričom tržby v priemysle klesli na úrovne z roku 2005 (graf 1).

Za najviac zasiahnuté odvetvia možno považovať stravovacie a ubytovacie služby a stavebníctvo. Samostatný problém je vývoj na trhu komerčných nehnuteľností. Vzhľadom na vysokú cyklickosť tohto segmentu v roku 2009 klesol dopyt, ceny aj obsadenosť priestorov (graf 2). Úvery, ktoré banky poskytli developerom, začali predstavovať rastúce riziko. Jeho význam zvyšovala aj pomerne vysoká koncentrácia týchto úverov, pokiaľ ide o ich veľkosť.

Vzhľadom na zhoršenie situácie v podnikovom sektore začala rásť nezamestnanosť (graf 3), zatiaľ čo rast priemerných miezd sa výrazne spomalil. Tlak na finančnú situáciu domácností sa zvýšil spolu s neistotou, pokiaľ ide o ich budúcu situáciu.

Tieto faktory viedli na jednej strane k oslabeniu dopytu po úveroch tak v podnikoch, ako aj v domácnostiach a na druhej strane k vyššej miere zlyhania týchto úverov v portfóliách bánk (graf 4).

Banky na túto situáciu reagovali sprísňovaním podmienok pri poskytovaní úverov, najmä v prípade podnikov a zároveň riešili vznikajúce straty tvorbou opravných položiek, prípadne odpredaním zlyhaných úverov.

Keďže rast investícií do cenných papierov sa týkal takmer výlučne nákupu štátnych dlhopisov,

banky v podstate nahradzovali rastúce kreditné riziko domácností a podnikov relatívne nižším rizikom vlád (graf 5). Zároveň sa počas roka 2009 a v prvých mesiacoch roku 2010 začalo čoraz otvorejšie hovoriť o riziku zlyhania štátov v dôsledku neudržateľnosti ich zadĺženia.

TRHOVÉ FAKTORY A INÉ VPLYVY

Okrem dôsledkov zmien v reálnej ekonomike, ktoré sa značne podpísali pod vývoj v bilancii bankového sektora, treba spomenúť aj ďalšie faktory, ktoré badateľne ovplyvnili správanie bánk.

Predovšetkým sa treba zastaviť pri špecifickej udalosti pre Slovensko – zavedení eura. Kvôli jednoduchšej konverzii, ako sa to aj očakávalo, vložili klienti, hlavne v poslednom štvrtroku 2008, na bankové účty pomerne veľké množstvo peňazí. Napriek tomu, že banky sa snažili udržať takto získané zdroje na svojich účtoch, počas roka 2009 nastal ich postupný odliv. Celkový objem vkladov od domácností sa tak ku koncu roka 2009 vrátil k predchádzajúcim trendom (graf 6).

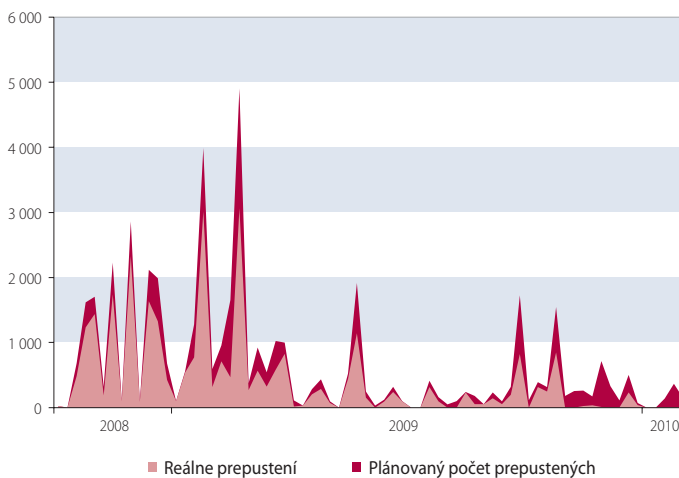
Vstup do eurozóny znamenal pre banky na druhej strane aj koniec dvojtyždňových sterilizačných repo operácií s NBS. Táto zmena vyvolala značný odliv zahraničných zdrojov, ktoré boli investované do týchto obchodov. V dôsledku tejto zmeny sa celková bilancia bankového sektora znížila na prelome rokov 2008 a 2009 za jeden mesiac o vyše 10 % (graf 7).

Okrem dopadu cez reálnu ekonomiku mala ďalšie, priame aj nepriame, vplyvy aj kríza na finančných trhoch. Negatívne možno hodnotiť situáciu, ktorá zastihla banky na prelome rokov 2008 a 2009. V dôsledku sťažených podmienok bola na primárnom trhu do značnej miery obmedzená emisia hypotekárnych záložných listov, ktorá tak mohla čiastočne brzdiť aj úverovanie domácností a znamenala pre banky aj vyššiu úrokovú záťaž. S upokojením situácie na finančných trhoch sa však emisné podmienky zmiernili tiež a momentálne sa javí ako najpravdepodobnejšia príčina nižšej emisnej aktivity vývoj na trhu hypotekárnych úverov.

Positívne však z pohľadu bánk možno hodnotiť nepriamy vplyv krízy, ktorá viedla k zníženiu úrokových sadzieb ECB a k predĺženiu splatnosti refinančných operácií. Banky tieto LTRO (*long-term refinancing operations*) využili najmä na nákup štátnych dlhopisov a na investovanie na medzibankovom trhu. Boli tak schopné využiť nízke náklady na zdroje a dosiahnuť relatívne vysoké výnosy. Z pohľadu finančnej stability je dôležité, že tieto zdroje neboli použité vo výraznej miere na financovanie bežných úverových aktivít. Koniec LTRO preto zrejme nebude vytvárať priamy tlak na banky na Slovensku.

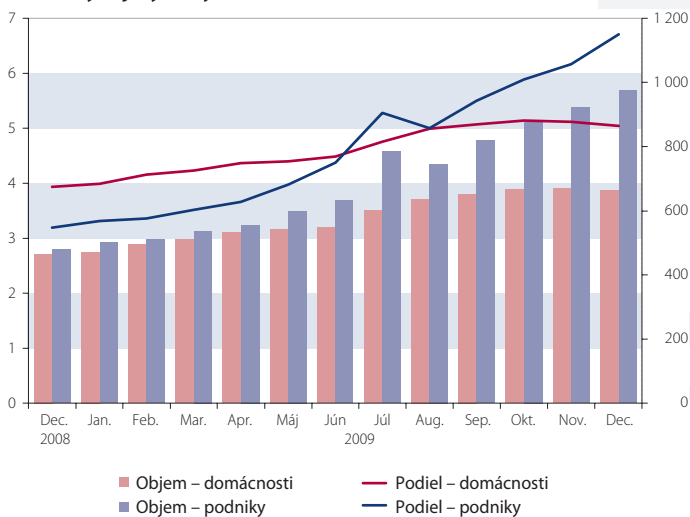
Zmeny v bilanciách bánk smerom k aktívam s relatívne nižším rizikom a zároveň nižšou maržou, tvorba opravných položiek v dôsledku strát z úverov, výpadok devízových príjmov vzhľadom na zavedenie eura a pokles obchodov na medzibankovom trhu sa podpísali na poklese ziskovosti bánk. Ku koncu roka 2009 skončilo celkom 5 bánk

Graf 3 Vývoj plánovaného počtu prepustených a reálne prepustených v podnikovom sektore (počet osôb)

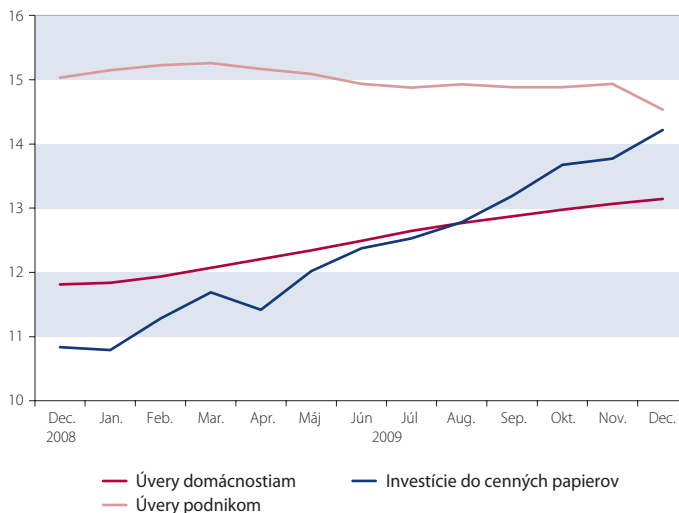
Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny.

Graf 4 Vývoj zlyhaných úverov v roku 2009

Zdroj: NBS.

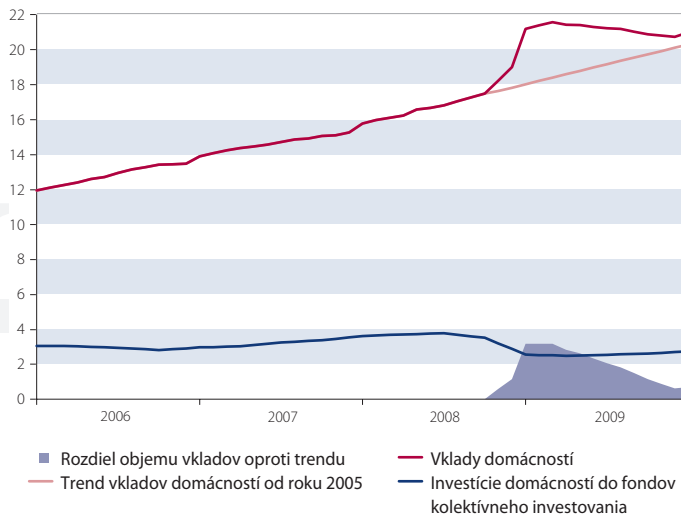
Graf 5 Vývoj hlavných kategórií aktív v roku 2009 (v mld. eur)

Zdroj: NBS.

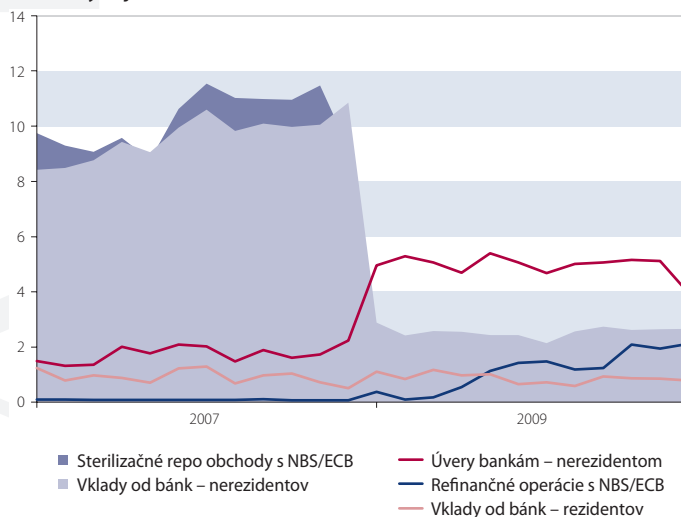

Graf 6 Vývoj objemu vkladov domácností (v mld. eur)

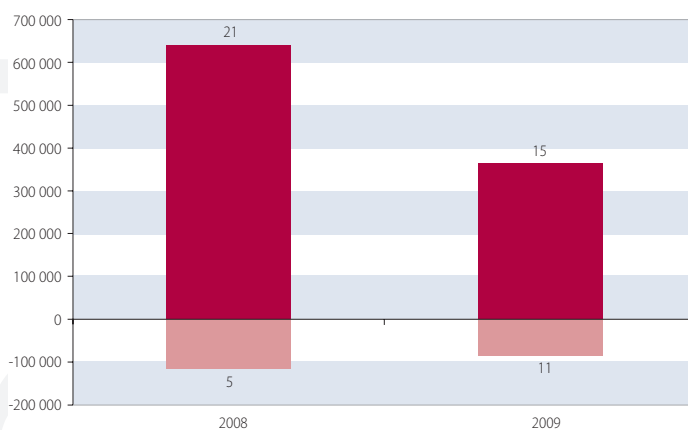
Zdroj: NBS.

Graf 7 Vývoj na medzibankovom trhu (v mld. eur)

Zdroj: NBS.

Graf 8 Veľkosť zisku a straty v bankovom sektore (v tis. eur)

Zdroj: NBS.

Poznámky: Čísla v stĺpcoch vyjadrujú počet bánk alebo pobočiek zahraničných bánk, ktoré dosiahli zisk alebo stratu.

a 6 pobočiek zahraničných bánk v strate (graf 8). Na druhej strane, väčšina bánk dokázala aj v týchto náročných podmienkach zvýšiť svoju kapitálovú pozíciu a tým aj vlastnú odolnosť voči prípadnému negatívne vývoju v ďalšom období.

Náročné podmienky na prevádzku bánk v roku 2009 zároveň zvýraznili diferenciaciu v rámci bankového sektora. Na jednej strane viaceré banky dokázali v tomto období posilniť svoju pozíciu, niektoré dokonca zvýšiť zisk. Na druhej strane pozícia určitých bánk sa oslabilala a ich budúcnosť v slovenskom bankovom sektore nie je samozrejímavá.

Turbulencie na finančných trhoch zasiahli aj fondy kolektívneho investovania. Už v roku 2008 pokles cien akcií znížil hodnotu aktív týchto fondov. Tento negatívny vývoj spolu s obavami o budúci vývoj vyvolali značnú vlnu redemcií, ktorá sa zastavila spolu so stabilizáciou na finančných trhoch až v druhom štvrtroku 2009. Počnúc týmto štvrtrokom sa oživil záujem investorov o tieto fondy, záujem bol podporený aj nízkymi úrokovými sadzbami na vklady v bankách. Napriek kladným čistým predajom a zvyšovaniu cien aktív v posledných troch štvrtrokoch sa však hodnoty aktív fondov naďalej nedostali na úrovne, ktoré boli dosiahnuté pred nástupom vlny výpredajov v septembri 2008.

V prípade fondov druhého a tretieho dôchodkového piliera sa v roku 2009 objavilo pomerne nové riziko suverénnych štátov. Masívne vládne podpory smerované na záchranu finančných sektorov a podporu reálnej ekonomiky zvýšili fiškálny deficit viacerých krajín na také úrovne, ktoré už hraničia s akceptovateľnosťou zo strany investorov. Nakoľko niektoré fondy majú pomerne významné vystavenie voči týmto krajinám vo forme nakúpených štátnych dlhopisov, prípadné zníženie ratingu týchto krajín by mohlo znamenať stratu a pokles cien aktív týchto fondov.

Pre dôchodkové správčovské spoločnosti však výraznejšiu udalosť ako finančná kríza znamenali niektoré zmeny v legislatíve, ktoré zapríčinili radikálne zmeny v štruktúre fondov. Nakoľko spoločnosti v prípade, že za dané obdobia vykážu stratu, musia negatívny výsledok kompenzovať z vlastných zdrojov, vo fondoch sa výrazne eliminovali aktíva s volatilným pohybom cien. Hlavnou zložkou všetkých typov fondov sa stali po 30. 6. 2009 účty v bankách, pokladničné poukážky a dlhopisy s krátkou zostatkovou splatnosťou (graf 9). Rozdiel medzi tromi typmi fondov sa teda znížil na minimálnu hodnotu, čo sa ukázalo aj na paralelnom vývoji aktuálnej hodnoty dôchodkovej jednotky v jednotlivých fondoch. Fondy sa takýmto spôsobom stali síce menej volatilné, no rizikovosť sa znížila, aspoň zatiaľ, na úkor možných budúcich vyšších výnosov.

MAKROSTRESOVÉ TESTOVANIE

Kvôli ucelenému pohľadu na slovenský finančný sektor (okrem zhrnutia súčasných trendov v ekonomike a v jednotlivých sektoroch a kvantifikácie rizík, ktorým sú inštitúcie vystavené, resp. budú

s veľkou pravdepodobnosťou vystavené v blízkej budúcnosti), je potrebné nájsť odpoveď na ešte jednu otázku. A to, či by boli schopné domáce finančné spoločnosti prežiť síce málo pravdepodobný, no stále možný výrazný negatívny šok, či už v reálnej ekonomike, alebo na finančných trhoch.

Pri hľadaní odpovede na túto otázku sa použil nástroj makrostresového testovania. Odolnosť finančného sektora sa testovala pomocou dvoch scenárov. Prvý scenár (tzv. Druhá vlna krízy) bol zameraný na bankový sektor a v centre tohto scenára dominoval rast kreditného rizika, kým v prípade druhého scenára (tzv. Neistota na finančných trhoch) sa kládol dôraz na negatívny vývoj trhových faktorov, následkom čoho by sa ocitli pod tlakom aj ostatné typy finančných inštitúcií. Dopad oboch scenárov bol konfrontovaný so základným scenárom, ktorý vychádzal z oficiálnej decembrovej predikcie NBS (P4Q-2009). V prípade všetkých scenárov sa pracovalo s dvojročným horizontom, možné dopady sa vyčíslili na roky 2010 a 2011.

Spúšťačou udalostí scenára Druhá vlna krízy je príliš skoré upustenie jednotlivých vlád a centrálnych bánk od neštandardných protikrizových opatrení. Tento dopytový šok by sa prejavil zhoršením likvidity na finančných trhoch a zvýšenou neistotou, pričom tieto faktory by mali za následok zvyšovanie krátko- aj dlhodobých úrokových sadzieb (zvýšená likvidná aj kreditná prírážka), pokles cien akcií aj komodít, pokles dopytu a postupne sa znižujúcu infláciu. Scenár predpokladá znehodnotenie eura oproti americkému doláru. Voči menám okolitých krajín by euro posilnilo.

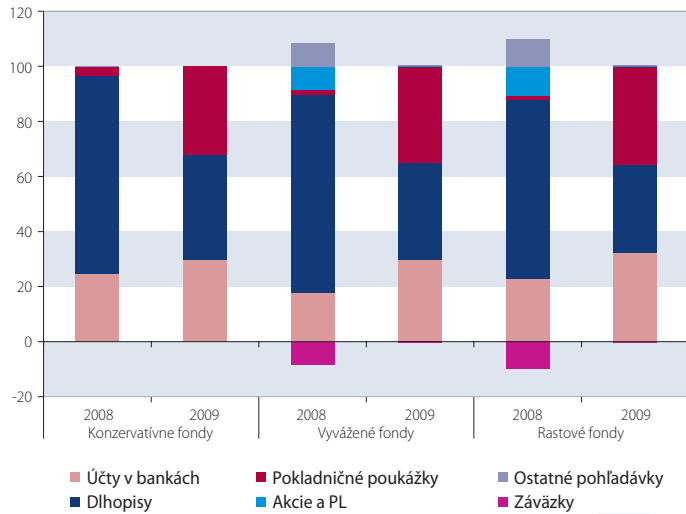
Pokles zahraničného dopytu by sa rýchlo premietol do klesajúceho hrubého domáceho produktu a klesajúcej inflácie v SR, pričom hore uvedený šok by kulminoval na prelome rokov 2010 a 2011 (graf 10). Negatívny vývoj by sa premietol aj do vývoja nezamestnanosti, ktorá by rástla za celé sledované obdobie. Nakoľko exaktný odhad vplyvu takéhoto vývoja je pomerne náročný, na pokrytie možného dopadu šoku sa vytvorili dva scenáre, jeden miernejší (Druhá vlna krízy I.) a jeden vážnejší (Druhá vlna krízy II.).

Scenár Neistota na finančných trhoch zachytáva možný vývoj na finančných trhoch v prípade nárastu neistoty udržateľnosti verejných financií v niektorých krajinách. Táto situácia môže vyvolať všeobecný rast kreditných spreadov, opätovný pokles akciových trhov a znehodnotenie eura voči doláru, resp. ešte výraznejšie znehodnotenie mien krajín strednej a východnej Európy (graf 11).

Na vyčíslenie dopadu jednotlivých scenárov sa použili rôzne predpoklady a ekonometrické modely zachytávajúce vzťahy medzi jednotlivými makroekonomickými veličinami, indikátormi jednotlivých typov rizík a sektorovo-špecifickými veličinami. Ich prepojenie znázorňuje schéma 1.

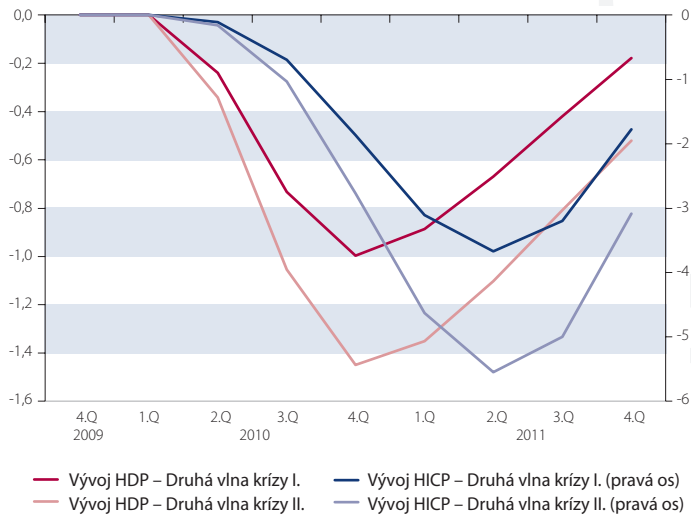
Bankový sektor by bol v prípade scenára Druhá vlna krízy I. a II. zasiahnutý hlavne kvôli kreditnému riziku. Vyššie straty by jednotlivé inštitúcie zaknihovali kvôli zlyhaným úverom poskytnutým

Graf 9 Porovnanie štruktúry majetku v jednotlivých typoch fondov DSS k decembru 2008 a 2009

Zdroj: NBS.

Graf 10 Druhá vlna krízy: vývoj HDP a inflácie

Zdroj: NBS, vlastné výpočty.

Poznámky: Graf znázorňuje odchýlku od základného scenára. Údaje na ľavej osi sú v mld. eur. Údaje na pravej osi sú v percentuálnych bodoch.

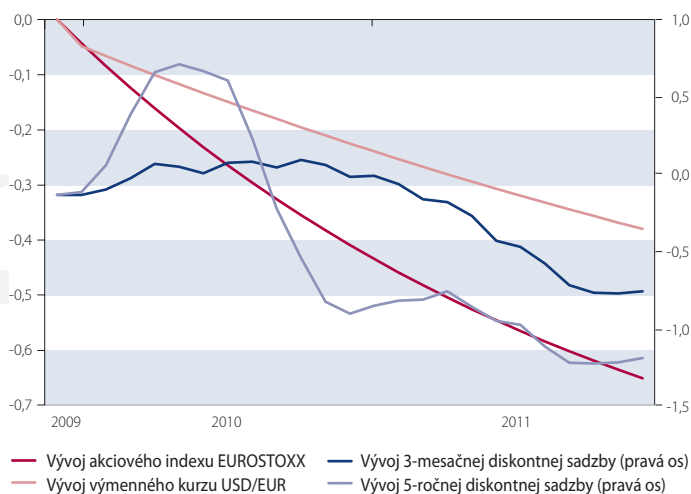
nefinančným spoločnostiam, zlyhávanie úverov poskytnutých domácnostiam by spôsobilo stratu na porovnateľnej alebo vyššej úrovni iba vo vybraných bankách. Kým akciové a devízové riziko sa javí ako významné iba v niektorých bankách, celkovo pre sektor sa trhové riziká ukázali ako menej významné.

V zmiernení dopadov šoku by bankám pomohol z celkovej ziskovosti ich hlavný zdroj príjmu, čisté úrokové príjmy (graf 12).

Tieto príjmy, spolu s pomerne dobrou kapitálovou pozíciou na konci roka 2009 a/alebo pomocou dosiahnutého zisku v roku 2009 by prispeli k tomu, že bankový sektor by bol voči už popísanému nepriaznivému scenáru pomerne odolný. Toto tvrdenie je podopreté výsledkom, že napriek predpokladanej stratovosti niektorých bánk za

Graf 11 Neistota na finančných trhoch: vývoj cien akcií, výmenných kurzov a diskontných sadziieb

Zdroj: NBS, vlastné výpočty.

Poznámky: Graf znázorňuje odchýlku od základného scenára. Údaje na ľavej osi sú v percentách. Údaje na pravej osi sú v percentuálnych bodoch.

sledované dvojročné obdobie by klesla kapitálová primeranosť pod hranicu 8 % v prípade scenára Druhá vlna krízy I. a aj II. iba v dvoch bankách. V prípade základného scenára by kapitálová primeranosť ostala nad hranicou 8 % vo všetkých bankách.

V prípade poisťovní by najväčšie straty zaznamenali aktíva investované v mene poistených (tzv. unit-linked poistenie), hlavne kvôli akciové-

mu a úrokovému riziku. Pre ostatné typy poistenia by úrokové riziko nemalo príliš negatívne dôsledky a akciové riziko by bolo čiastočne kryté ziskami z devízových pozícií.

Pre fondy dôchodkových správcovských spoločností by kvôli ich konzervatívnej štruktúre mohlo znamenať mierne riziko zníženia ratingu niektorých krajín, voči ktorým majú tieto fondy vystavenie vo forme dlhových cenných papierov. Negatívny dopad by však bol tlmený krátkou priemernou zostatkovou splatnosťou týchto cenných papierov. Dopad by bol výraznejší vo fondoch doplnkového dôchodkového sporenia kvôli dlhšej priemernej zostatkovej maturite týchto cenných papierov.

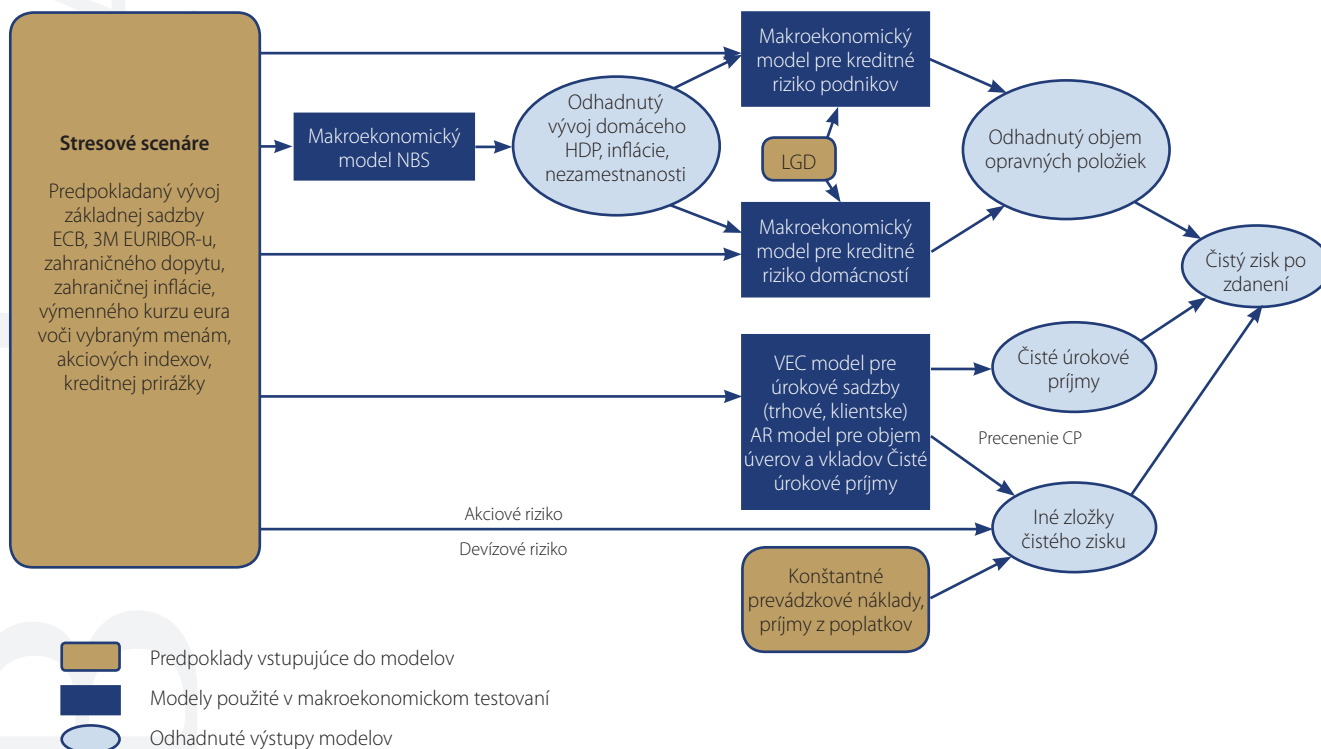
Fondy kolektívneho investovania by dosiahli nižší zisk v prípade stresového scenára v porovnaní so základným scenárom z dôvodu poklesu akciových trhov, ktorý by bol čiastočne kompenzovaný posilnením amerického dolára voči euru.

Na záver je nutné podotknúť, že nakoľko na výpočet makrostresového testovania je potrebné prijať množstvo zjednodušujúcich predpokladov, tieto výpočty slúžia skôr na vzájomné porovnanie jednotlivých inštitúcií z hľadiska rizikovosti a na identifikáciu možných zdrojov budúcich problémov, ako na presné vyčíslenie nominálneho dopadu jednotlivých scenárov.

HLAVNÉ RIZIKÁ NA NAJBLIŽŠIE OBDOBIE

Najvýznamnejším rizikom v slovenskom finančnom sektore ostáva kreditné riziko. Týka sa najmä úverov poskytnutých podnikovému sektoru.

Schéma 1 Makrostresové testovanie bankového sektora: predpoklady, modely, odhady

Zdroj: NBS.

Význam tohto rizika bude závisieť od naštartovania súkromnej spotreby na Slovensku a predovšetkým v krajinách, kam smeruje export slovenských podnikov. Tento vývoj bude cez mieru nezamestnanosti výrazne vplývať aj na kreditné riziko domácností. Toto riziko však možno vo všeobecnosti považovať za menej závažné najmä vzhľadom na relatívne vysoký podiel úverov na bývanie, ktoré typicky vykazujú menšie miery zlyhania.

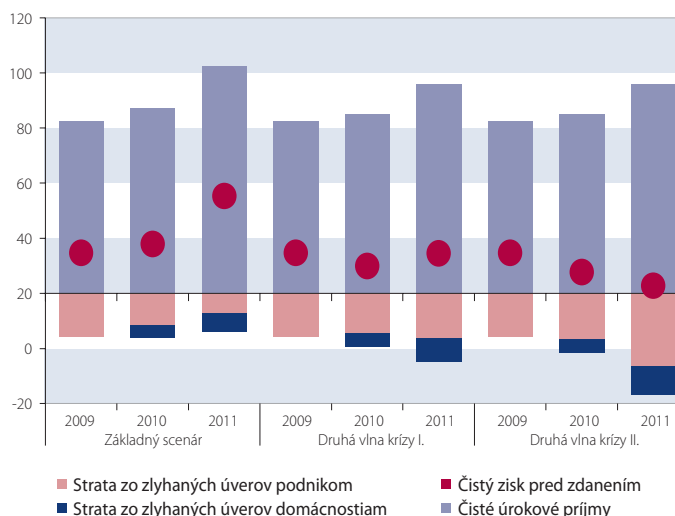
Osobitným problémom sú komerčné nehnuteľnosti, ktoré predstavujú zvýšené riziko nielen pre slovenský finančný sektor, ale aj vo väčšine krajín EÚ.

Novým fenoménom je zvýšené kreditné riziko vlád, ktoré sa cez investície do štátnych dlhopisov vo väčšej miere dostáva do portfólií bánk a dôchodkových fondov.

Po stabilizácii na finančných trhoch sa javia byť trhovú riziká pre slovenský finančný sektor menej významné, keďže akciové, devízové, resp. úrokové riziko je výraznejšie iba vo vybraných typoch fondov, resp. inštitúciách.

Treba však mať na zreteli, že väčšina slovenských finančných inštitúcií je v zahraničnom vlastníctve a je pomerne náročné odhadnúť, ako zvládnu tieto inštitúcie prípadné zmeny na finančných

Graf 12 Vývoj hlavných odhadovaných zložiek čistého zisku pred zdanením (v mld. eur)

Zdroj: NBS, vlastné výpočty.

Poznámka: Za rok 2009 sú uvedené celkové náklady na opravné položky.

trhoch a v reálnej ekonomike po tom, čo vlády a centrálné banky skončia so svojimi neštandardnými podpornými opatreniami.

Národná rada SR schválila nový zákon o spotrebiteľských úveroch

Ing. Vladimír Dvořáček
Ministerstvo financií SR

Slovenská republika transponovala do svojho právneho poriadku smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2008/48/ES z 23. apríla 2008 o zmluvách o spotrebiteľskom úvere a o zrušení smernice Rady 87/102/EHS (ďalej len „smernica“). Rozhodla o tom Národná rada SR 9. marca tohto roku schválením zákona o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon“). Zákon bol dňa 2. apríla 2010 uverejnený v Zbierke zákonov SR pod číslom 129/2010 Z. z. Ide o úplnú harmonizáciu slovenského právneho poriadku s právom EÚ. Iba v presne vymedzených prípadoch bolo možné využiť národné voľby.

Účinnosť článku I zákona, ktorým sa zabezpečuje transpozícia smernice, je stanovená na 11. júna 2010. Tento dátum je určený smernicou pre všetky členské štáty rovnako, aby sa dosiahla nielen úplná obsahová harmonizácia, ale aj časový súlad prijatia v rámci vnútorného trhu Spoločenstva. Nový zákon nahrádza existujúcu právnu úpravu – zákon č. 258/2001 Z. z. o spotrebiteľských úveroch a o zmene a doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 71/1986 Zb. o Slovenskej obchodnej inšpekcii v znení neskorších predpisov, ktorá už bola niekoľkokrát novelizovaná a vo viacerých aspektoch nedostatočne reagovala na dynamický vývoj v oblasti úverových produktov ponúkaných spotrebiteľom v posledných rokoch.

Cieľom zákona však nie je len implementácia európskej smernice. Očakávame, že zákon prispeje k posilneniu dôvery spotrebiteľov a zaistí vysokú úroveň ich právnej ochrany. Súčasne však nie je zámerom zabrániť ďalšiemu rozvoju trhu spotrebiteľských úverov (ďalej len „úver“).

Zákon prináša celkom nové nástroje na ochranu spotrebiteľa, respektíve precizuje tie, ktoré boli už implementované v predchádzajúcom období. Je potrebné zdôrazniť, že v zmysle zákona sú poskytovateľmi spotrebiteľských úverov (veriteľmi) nielen dohliadané subjekty – banky, ale aj tzv. nebankové subjekty, ako napr. spoločnosti splátkového predaja, poskytovatelia tzv. „rýchlych pôžičiek“ a iné právnické osoby. Podľa zákona postupujú aj lízingové spoločnosti, na účely tohto zákona je aj lízing spotrebiteľským úverom.

Zvýšenie ochrany spotrebiteľa je potrebné zabezpečiť už vo fáze pred uzatvorením zmluvy o spotrebiteľskom úvere (ďalej len „zmluva“). Ide predovšetkým o:

- **precizovanie informácií, ktoré má obsahovať reklama**, a to v zrozumiteľnej, stručnej a zreteľnej forme. Reprezentatívny príklad musí obsahovať informácie o úrokovej sadzbe (fixná alebo variabilná), podrobnosti o poplatkoch zahrnutých do celkových nákladov, celkovej výs-

ke úveru, ročnej percentuálnej miere nákladov, dobe splatnosti, výške akejkoľvek zálohy a celkovej čiastky, ktorú musí spotrebiteľ zaplatiť vrátane výšky a počtu splátok;

- **poskytnutie predzmluvných informácií** spotrebiteľovi na štandardizovanom formulári o zmluvných podmienkach. Pred uzatvorením zmluvy o spotrebiteľskom úvere musí byť spotrebiteľ písomne oboznámený so zmluvnými podmienkami prostredníctvom formulára (§ 4 ods. 2 zákona). Spotrebiteľia tak dostanú všetky dôležité informácie ešte pred podpisom zmluvy o spotrebiteľskom úvere, čo im umožní jednoducho porovnať ponúkané produkty od rôznych veriteľov a pomôže pri rozhodovaní o výbere čo najvhodnejšieho produktu. Túto povinnosť už doterajšia právna úprava obsahuje. Oproti súčasnému stavu budú však klientovi poskytované aj ďalšie informácie. Predzmluvné informácie musia byť poskytnuté v dostatočnom časovom predstihu pred uzatvorením zmluvy o spotrebiteľskom úvere. Pri určovaní primeraného časového predstihu je veriteľ povinný podľa naliehavosti situácie vziať do úvahy čas, ktorý spotrebiteľ potrebuje na prečítanie a pochopenie informácií, a čas na prípadnú reakciu na poskytnuté informácie pred prijatím rozhodnutia.

Jednou z podstatných náležitostí predzmluvných informácií, ktorou sa zabezpečuje porovnateľnosť spotrebiteľských úverov nielen v rámci celej EÚ, ale poskytuje spotrebiteľovi orientáciu na domácom trhu spotrebiteľských úverov, je ročná percentuálna miera nákladov (ďalej len „RPMN“). Zahŕňa hodnotu všetkých záväzkov – čerpanie, platby a poplatky dohodnuté medzi veriteľom a spotrebiteľom a počíta sa podľa matematického vzorca uvedeného v prílohe č. 1 zákona. Pritom spotrebiteľ nemusí nutne poznať pomerne zložitý spôsob výpočtu RPMN, stačí porovnávať jej výsledné percentuálne hodnoty. V predzmluvných vzťahoch sa RPMN uvádza formou reprezentatívneho príkladu.

Veriteľ je povinný posúdiť bonitu spotrebiteľa z hľadiska splácania jeho záväzkov na základe relevantných finančných informácií, ktoré je spotrebiteľ povinný veriteľovi poskytnúť (zodpovedné požíčovanie). Veriteľ je pritom oprávnený na posúdenie bonity spotrebiteľa využívať aj informácie o spotrebiteľoch z príslušnej databázy. Smernica požaduje zabezpečiť pre veriteľov prístup k databázam používaným na posudzovanie schopnosti spotrebiteľa splácať spotrebiteľský úver. Osoby, ktoré spracovávajú príslušné údaje o spotrebiteľoch, musia umožniť prístup k požadovaným údajom aj zahraničným veriteľom za nediskriminujúcich podmienok. Nediskriminujúcimi podmienkami pre zahraničných veriteľov sa chápu rovnaké podmienky, aké sú stanovené veriteľom so sídlom v Slovenskej republike.

Druhou, nie menej významnou oblasťou regulujúcou ochranu spotrebiteľa je samotný zmluvný vzťah a jeho náležitosti. Zmluvný vzťah spotrebiteľa a veriteľa má výlučne písomnú formu z dôvodu nutnosti nastoliť právnu istotu a zabezpečiť dôkazy pre prípadne budúce spory. Zákon ustanovuje náležitosti zmluvy o spotrebiteľskom úvere, pričom okrem všeobecných náležitostí podľa Občianskeho zákonníka musí zmluva okrem iného obsahovať aj presne vyčíslenú hodnotu RPMN a celkovú čiastku, ktorú musí spotrebiteľ zaplatiť, vypočítanú na základe údajov platných v čase uzatvorenia zmluvy, výšku, počet a termíny splátok istiny, úrokov a iných poplatkov. Rovnako zmluva obsahuje aj úrokovú sadzbu, ktorá sa použije v prípade omeškania vrátane prípadných poplatkov pri neplnení zmluvy, upozornenie týkajúce sa následkov nesplácania spotrebiteľského úveru a ďalšie.

Ak zmluva o spotrebiteľskom úvere neobsahuje niektoré zákonom stanovené náležitosti, resp. ak je v zmluve uvedená nesprávna výška RPMN, v neprospech spotrebiteľa, považuje sa tento úver za bezúročný a bez poplatkov.

NOVÉ INŠTITÚTY ZABEZPEČUJÚCE PRÁVNU OCHRANU SPOTREBITEĽA

Právo na odstúpenie od zmluvy bez uvedenia dôvodu

Spotrebiteľ je oprávnený odstúpiť od zmluvy bez uvedenia dôvodu v lehote do 14 kalendárnych dní odo dňa uzavretia zmluvy alebo odo dňa, keď spotrebiteľ obdržal zmluvné podmienky. Ak spotrebiteľ uplatní toto právo, je povinný uhradiť veriteľovi istinu a úrok odo dňa, keď sa úver začal čerpať až do dňa splatenia istiny, ale veriteľ už nemá nárok na žiadnu inú kompenzáciu okrem nenávratných poplatkov zaplatených orgánom verejnej správy v súvislosti s úverom.

Regulácia podmienok predčasného splatenia

Spotrebiteľ má právo kedykoľvek počas doby trvania zmluvy úver úplne alebo čiastočne splatiť pred dohodnutou lehotou splatnosti. V takomto prípade je spotrebiteľ povinný uhradiť úrok a ná-

klady len za časové obdobie od poskytnutia úveru do jeho splatenia. Veriteľ má nárok len na náhradu nákladov, ktoré mu vznikli v súvislosti so splatením spotrebiteľského úveru pred lehotou splatnosti, pričom výška náhrady nákladov nemôže presiahnuť 1% výšky splateného úveru pred lehotou splatnosti, ak obdobie medzi splatením úveru pred lehotou splatnosti a dohodnutým dátumom ukončenia zmluvy presahuje jeden rok. Ak toto obdobie nepresahuje jeden rok, výška takejto náhrady nemôže presiahnuť 0,5%.

Regulácia nedohliadaných veriteľov

Úplne novým a významným opatrením je implementácia regulácie nedohliadaných veriteľov. Zavedza sa povinnosť registrácie všetkých poskytovateľov spotrebiteľských úverov v registri, ktorý bude viesť NBS (ďalej len „register veriteľov“). Každý poskytovateľ spotrebiteľského úveru (veriteľ) bude povinný pred začatím svojej činnosti, ktorá spočíva v poskytovaní spotrebiteľských úverov, zaregistrovať sa na základe ním podaného návrhu na zápis do registra veriteľov. Zákon upravuje postup, akým sa veritelia môžu do registra zapísať a aké podmienky musia spĺňať. Do registra sa zapisujú aj banky alebo pobočky zahraničnej banky a to bez povinnosti predložiť návrh na zápis do registra veriteľov. Týmto opatrením sa zabezpečí, že bude existovať úplný prehľad o oprávnených poskytovateľoch spotrebiteľských úverov. Nezaregistrované subjekty budú posudzované ako osoby vykonávajúce nedovolené podnikanie. V tejto súvislosti sa novelizoval Živnostenský zákon, z ktorého bola vyňatá činnosť osôb poskytujúcich spotrebiteľské úvery. Poskytovanie alebo sprostredkovanie spotrebiteľského úveru, ktoré je do 11. júna 2010 vykonávané na základe živnostenského oprávnenia (voľná živnosť), po tomto dátume už nebude živnosťou.

Vykazovacia povinnosť veriteľov

Vykazovacie povinnosti veriteľov sa síce oproti doterajšej právnej úprave nemenia, ale považujeme ich za významné regulačné opatrenie zabezpečujúce prehľad o novoposkytovaných úveroch. Aj nová právna úprava obsahuje ustanovenie o predkladaní údajov o novoposkytnutých úveroch, ktorého cieľom je aj zlepšenie informovanosti spotrebiteľov. Zverejňovanie priemerných hodnôt RPMN umožňuje spotrebiteľom lepšie porovnávať konkrétnu ponuku s priemerným produktom na trhu. Podľa tohto ustanovenia majú veritelia povinnosť poskytovať Ministerstvu financií SR a Národnej banke Slovenska údaje o novoposkytnutých úveroch. Rozsah, podrobnosti, lehoty a spôsob predkladania údajov, ako aj miesto zverejňovania priemerných údajov upravuje všeobecný právny predpis vydaný Ministerstvom financií SR. Oproti doterajšej právnej úprave sa aj pri kreditných kartách bude sledovať hodnota RPMN a nie úroková miera.

Novým zákonom sa tiež zrušuje nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 238/2008 Z. z., ktorým sa ustanovuje výška, ktorú nesmie prevýšiť odpla-

ta za poskytnutie spotrebiteľského úveru. Znamená to, že na stránke MF SR sa od 11. júna 2010 nebude uverejňovať maximálna výška odplaty za poskytnutie spotrebiteľského úveru vypočítaná zo súhrnných údajov o novoposkytnutých spotrebiteľských úveroch veriteľmi. Súčasne bol novelizovaný Občiansky zákonník, ktorý definuje údajovú bázu, resp. ukazovateľ (benchmark), z ktorého sa bude vychádzať pri posudzovaní primeranosti odplaty za spotrebiteľský úver. Ustanovuje sa, že ak predmetom spotrebiteľskej zmluvy je poskytnutie peňažných prostriedkov, nesmie odplata podstatne prevyšovať odplatu obvykle požadovanú na finančnom trhu za spotrebiteľské úvery v obdobných prípadoch. Pri posudzovaní obdobnosti prípadov sa bude prihliadať najmä na finančnú situáciu spotrebiteľa, spôsob a mieru zabezpečenia jeho záväzku, objem poskytnutých peňažných prostriedkov a lehotu splatnosti. Túto údajovú bázu, pokiaľ ide o výšku odplaty, lehoty splatnosti, spôsoby zabezpečenia a objemy poskytnutých úverov na finančnom trhu poskytujú súhrnné údaje o novoposkytnutých spotrebiteľských úveroch zverejňované štvrtročne MF SR na základe hlásení subjektov poskytujúcich spotrebiteľské úvery. Finančnú situáciu spotrebiteľa bude potrebné zohľadniť na individuálnej báze.

Právna úprava zavádza nové povinnosti pre sprostredkovateľov – finančných agentov, ktorí vykonávajú činnosť sprostredkovania úverov vo vzťahu k spotrebiteľovi. Napríklad finančný agent je povinný uviesť v reklame a dokumentoch určených pre spotrebiteľov rozsah svojich právomocí, najmä či pracuje výlučne s jedným alebo viacerými veriteľmi. Súčasne sa pri sprostredkovaní aj v sektore poskytovania úverov uplatňuje zákon č. 186/2009 Z. z. o finančnom sprostredkovaní a finančnom poradenstve a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

VÝKON KONTROLY, SANKCIE A ĎALŠIE DÔSLEDKY PORUŠENIA POVINNOSTÍ VERITEĽA

Tak ako v doterajšej úprave, aj tento zákon zveňuje pôsobnosť kontroly a oprávnenie na ukládanie sankcií Slovenskej obchodnej inšpekcie. Ak orgán kontroly zistí nedostatky v činnosti veriteľa alebo finančného agenta, spočívajúce v nedodržaní alebo v obchádzaní ustanovení zákona, je oprávnený podľa závažnosti, rozsahu, dĺžky trvania, následkov a povahy zistených nedostatkov veriteľovi alebo finančnému agentovi uložiť prijať opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov alebo uložiť pokutu do výšky 70 000 eur, pri opakovanom alebo závažnom nedostatku až do výšky 140 000 eur. Zákon uvádza konkrétne ustanovenia, ktorých porušenie je dôvodom na uloženie sankcií.

ČO NIE JE SPOTREBITEĽSKÝM ÚVEROM

Smernica tiež vymedzuje typy zmlúv, ktoré nie sú spotrebiteľským úverom a na ktoré sa zákon nevzťahuje. Sú to napríklad zmluvy o úvere, ktoré sú zabezpečené buď hypotékou, alebo iným porovnateľným zabezpečením, zmluvy o úvere, ktorých účelom je nadobudnutie alebo zachovanie vlastníckych práv k pozemku alebo existujúcej alebo projektovanej stavbe, zmluvy o úvere, ktorého výška je menej ako 200 eur a viac ako 75 tis. eur, zmluvy o úvere vo forme povoleného prečerpania, podľa ktorých sa úver musí splatiť do jedného mesiaca, zmluvy o úvere, podľa ktorých je úver bezúročný a bez ďalších poplatkov, zmluvy o úvere, podľa ktorých sa úver musí splatiť do troch mesiacov a splatné sú len zanedbateľné poplatky a ďalšie.

Zákon bol po medzirezortnom pripomienkovom konaní na základe pripomienky Ministerstva spravodlivosti SR zmenený tak, že niektoré jeho ustanovenia sa vzťahujú aj na úvery a pôžičky, ktoré nie sú spotrebiteľským úverom (tzv. iné úvery a pôžičky) a ktoré sú poskytované spotrebiteľom inými veriteľmi s výnimkou veriteľov – finančných inštitúcií. Týka sa to najmä ustanovení o predzmluvných informáciách, náležitostiach zmluvy, registrácii v registri veriteľov a o kontrole a sankciách.

O Analýze slovenského finančného sektora za rok 2009

NBS usporiadala pri príležitosti zverejnenia Analýzy slovenského finančného sektora za rok 2009 tlačovú konferenciu, na ktorej člen Bankovej rady NBS Slavomír Šťastný (na fotografii prvý sprava), zodpovedný za dohľad a reguláciu finančného trhu a Marek Ličák (uprostred), vedúci oddelenia analýzy rizík finančného trhu, ako aj Štefan Rychtárik (prvý zľava), analytik oddelenia rizík finančného trhu informovali médiá o stave finančného sektora v SR a pohľade centrálnej banky na tento sektor.

„S postupným prenesením globálnej krízy na domácu ekonomiku pocítil v roku 2009 krízu aj bankový sektor. Oproti roku 2008 sa znížila jeho ziskovosť, keďže medziročne klesla takmer o 50 %. Okrem rastu nákladov na krytie úverových strát a stagnácie úrokových príjmov malo na tento pokles vplyv aj zníženie devízových príjmov bánk v dôsledku zavedenia spoločnej meny euro. Pozitívne hodnotíme vývoj kapitálovej primeranosti bánk, ktorý signalizuje schopnosť bánk zvládnuť prípadný neočakávaný rast strát. Viaceré banky počas roka 2009 zvyšovali vlastné zdroje. Správanie bánk a celého sektora možno označiť ako konzervatívne,“ povedal na úvod tlačovej konferencie Slavomír Šťastný.

„Banky sa v oblasti úverovania viac sústredili na úvery s vyššou pravdepodobnosťou návratnosti. Financovanie podnikového sektora sa obmedzilo, na jednej strane sa banky zamerali na menej rizikové odvetvia a subjekty, na druhej strane je príčinou pokles dopytu po nových úveroch. Celkové zhoršenie situácie v slovenskom hospodárstve v roku 2009 sa prejavilo aj na raste kreditného rizika bankového sektora, ale pritom sa toto riziko zväčšilo najmä vo vzťahu k trhu nehnuteľností. Hoci sa toto riziko zvýšilo aj v sektore domácností, vplyv krízy bol miernejší ako v podnikovom sektore. Z dlhodobého pohľadu je však dôležité, že väčšina našich bánk stále pokrývala úverové aktivity vkladmi klientov. Celkovo možno hodnotiť slovenský bankový sektor ako stabilný.

Odolnosť bankového sektora voči prípadnému negatívnemu vývoju potvrdilo aj stresové testovanie, pri ktorom bol simulovaný scenár opätovného zhoršovania ekonomického vývoja, a to ako doma, tak v zahraničí, a takisto rastúcej neistoty na finančných trhoch,“ zdôraznil S. Šťastný.

Ďalej krátko zhodnotil situáciu v poisťovníctve v roku 2009 – ten charakterizoval jednak pokles technického poisťného a jednak rast zisku. Úbytok technického poisťného bol výraznejší v životnom poistení, došlo k poklesu najmä pri investičnom životnom poistení. Išlo o dôležité zistenie, pretože práve v tejto časti poisťného sektora (dlhodobo špeciálne investičné životné poistenie, tzv. unit-linked produkty) vykazovalo najvyššie prírastky poisťného spomedzi všetkých poisťovní

Foto: Igor Plávka

skupín. Zisk poisťovní vzrástol o 28,4%, a to aj vďaka zvýšeniu zvyšku z finančných operácií. Postupná stabilizácia na finančných trhoch, najmä počínajúc druhým štvrťrokom 2009, sa pozitívne prejavila v sektoroch dôchodkového sporenia a kolektívneho investovania, teda v sektoroch, kde sa pracuje so zverenými zdrojmi. V sektore starobného dôchodkového sporenia došlo v roku 2009 k výraznej zmene v zložení portfólia všetkých dôchodkových fondov, keďže ich akciová zložka takmer zanikla, výrazne poklesla tiež ich dlhopisová zložka a vzrástol podiel pokladničných poukážok. V súčasnosti sú aktíva týchto fondov vystavené riziku koncentrácie z dôvodu nízkej diverzifikácie bankových vkladov do jednotlivých bánk. Vzrástlo aj riziko zhoršenia ratingového hodnotenia emitenta najmä vzhľadom na rast podielu investícií do dlhových cenných papierov emitovaných štátmi s vyššou mierou zadlženosti. Avšak medziročná výkonnosť vyvážených a rastových dôchodkových fondov sa v závere roka dostala prvýkrát od začiatku krízy, na jeseň roku 2008, do kladných hodnôt.

V kolektívnom investovaní sa spolu s rastom akciových trhov postupne zvyšoval záujem investorov o investovanie do podielových fondov a došlo k stabilizácii. Veľkosť vystavenia voči rizikám sa počas roka 2009 vo väčšine sektorov finančného trhu výraznejšie nezmenila.

